

ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΡΟΚΟΥ

**Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ
ΑΠ' ΤΗΝ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ**

ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΡΟΚΟΥ

Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΑΠ' ΤΗΝ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Προλεγόμενα

Το κείμενο αυτό γράφτηκε στα τέλη του 1984 και πήρε την τελική του μορφή τον Ιούνιο του 1985 που παρουσιάστηκε στο πλαίσιο του συνεδρίου που οργάνωσε το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων (Φιλοσοφική Σχολή) για τη: Μετάβαση στο Σοσιαλισμό. Απ' τη Θεωρία στην Πράξη, στα Χανιά.

Έτσι, αντικειμενικά, χρονικά και ιδεολογικοπολιτικά, θα πρέπει να συσχετισθεί μονοσήμαντα και να περιορισθεί στις τότε συγκεκριμένες συνθήκες και προοπτικές, που ήταν σαφώς θετικότερες απ' τις σημερινές.

Στο συνέδριο αυτό πήρε μέρος με εισήγηση του ο δάσκαλος μας και σύγχρονος Σάκης Καράγεωργας, με τον οποίο είχα την τιμή και την ακριβή τύχη να μοιραστώ μετά την αποφυλάκιση του απ' τα δεσμοτήρια της δικτατορίας, ατελείωτες ώρες πολυτίμων συζητήσεων και προβληματισμών για την δομική αλλαγή που είχε ανάγκη το ελληνικό πανεπιστήμιο.

Τις πρώτες κοινές θέσεις υπογράψαμε, (μαζί και με τον Μ. Παπαθωμόπουλο), με άρθρο των τριών (στις αρχές της μεταπολίτευσης, στο Κυριακάτικο Βήμα), που πρόκαλεσε έντονη απάντηση του Γ. Κουμάντου και ανταπάντηση των τριών.

Το κείμενο αυτό, ανεξάρτητα από δευτερεύουσας φύσης επιφαινόμενα, κινείται στο πλαίσιο αυτών των θέσεων.

Η τελευταία συνεργασία μας με τον Σ.Κ. σε πανεπιστημιακά θέματα ήταν το 1983, όταν, μαζί και με το Ν. Πετραλιά και τον Κ. Βεργόπουλο ετοιμάσαμε, με την κύρια ευθύνη και συμβολή του Σάκη Καράγεωργα, το σχέδιο Προεδρικού Διατάγματος για το Αττικό Πανεπιστήμιο, που αν και εγκρίθηκε το 83, απ' το (τότε), Εθνικό Συμβούλιο Ανωτάτης Παιδείας, δεν προωθήθηκε μέχρι σήμερα απ' την Κυβέρνηση.

Το Αττικό Πανεπιστήμιο, πεδίο διεπιστημονικής κι ολοκληρωμένης προσέγγισης, μελέτης, κι έρευνας, των αντικειμενικά πολυπλόκων σημερινών προβλημάτων της κοινωνίας μας, της τεχνολογίας και της ανάπτυξης, το οφείλουμε όλοι μας στο Σάκη Καράγεωργα, και πρέπει, συστηματικά, ενωτικά και δημιουργικά, να εργασθούμε για την πραγματοποίησή του.

18.2.87.

Δ.Ρ.

Εισαγωγή

Σκοπός της εισήγησης αυτής είναι η απόπειρα αποτίμησης της προσπάθειας ριζοσπαστικής θεσμικής αλλαγής στα πανεπιστήμια, ως μιας απ' τις θεμελιακές (κατά τη γνώμη του υπογράφοντος) προϋποθέσεις για τον βαθύ μετασχηματισμό της ελληνικής κοινωνίας, αλλά κι ως πεδίου δοκιμασίας συγκεκριμένων ιδεολογικών, κοινωνικών και πολιτικών στάσεων, αντιλήψεων και συμπεριφορών, όλων των πολιτικών δυνάμεων που υπερασπίζονται ή μάχονται την κοινωνική αλλαγή.

Η ανάλυση αυτή επιχειρεί να συμβάλει σ' ένα δημιουργικό διάλογο, αντικειμενικά συναγωνιστικών ή ανταγωνιστικών οπτικών, να μας αποστασιοποιήσει κατά το δυνατόν από υπαρκτές αλλά και περιστασιακά διογκούμενες, ή στρεβλά μεγαθυνόμενες ενίοτε, συναισθηματοκοιτικές φορτίσεις και δεσμεύσεις και σ' ένα κλίμα ψύχραιμης επιστημονικής προσέγγισης, να κρίνει τελικά την αξιοπιστία, το βεληνεκές και την προοπτική τόσο των «ιδιαιτέρων» διακηρύξεων αρχών, όσο και των πολιτικών μεθόδων και πρακτικών, με τις οποίες κάθε πολιτική δύναμη, κάθε ομάδα πολιτών και κάθε πολίτης, μετατρέπουν στις συγκεκριμένες κάθε φορά συνθήκες, τη θεωρία τους σε πράξη.

Μια υπαινικτική λοιπόν ιστορική αναφορά ως αρχή, που μπορεί βέβαια ν' αναγνωσθεί με πολυδιάστατο τρόπο και σε διαφορετικά επίπεδα απ' όλους μας.

Ο Νόμος 1268/82 για τη δομή και λειτουργία των Α.Ε.Ι. σφραγίζει με σαφήνεια μια αποφασιστική τομή στην ιδεολογική, πολιτική, κοινωνική και γενικότερα πολιτισμική ζωή του τόπου μας.

Έχει πίσω του σ' επίπεδο πανεπιστημίου, ένα αντικειμενικά αναχρονιστικό, αναλλοίωτο για 50 χρόνια, αυταρχικό, νεποτικό και φεουδαρχικό θεσμικό πλαίσιο, μέσα απ' το οποίο εξασφαλιζόταν θετικά κι αρνητικά:

- * η εγχάραξη κι αναπαραγωγή της άρχουσας ιδεολογίας,
- * η στέρηση, η καταπίεση κι εκμετάλλευση του εκτός τακτικών καθηγητών διδακτικού προσωπικού,
- * η περιθωριοποίηση, ή στην καλύτερη περίπτωση η παθητική στάση των φοιτητών.

Στο πλαίσιο αυτό η εκλογή προοδευτικού κι άξιου καθηγητή χωρίς αναξιοπρεπείς διαδικασίες, ή η μη δίωξή του σε κρίσιμες για τον τόπο στιγμές, αποτελούσε οριακό, αξιοπρόσεκτο κι εξαιρετικά σπάνιο (αν όχι αδύνατο να συμβεί) φαινόμενο.

Ακόμα, η δημιουργική δουλειά των φοιτητών, η συνεργασία δασκάλων

και φοιτητών, η ελεύθερη έρευνα κι η σύνδεση του πανεπιστημίου με την κοινότητα, τις αναπτυξες, αναγνωρίσθηκε μόλις πρόσφατα απ' την κυβέρνηση της αλλαγής, ενώ οι δοσίλογοι κι οι συνεργάτες των κατακτητών, όχι μζαν απλά μια περιστασιακά ανεκτή, ιδιορρυθμία του συστήματος.

Στις συνθήκες αυτές σφυρηλατήθηκαν ιδεολογικοπολιτικοί δεσμοί όλων των προοδευτικών πανεπιστημιακών, επιστημονικών, κοινωνικών και πολιτικών φορέων και μέσα από κοινές αναλύσεις, επεξεργασίες κι εκτιμήσεις, αλλά και κοινούς αγώνες πρόκυψε μια ευρύτατη συναίνεση για τις βασικές αλλαγές που είχε ανάγκη το ελληνικό πανεπιστήμιο και που επιχείρησε να εκφράσει, να κατοχυρώσει και να εμπιστευθεί στους πανεπιστημιακούς φορείς ο Ν. 1268/82.

Αλλά ας δούμε με την σειρά αναλυτικότερα:

- 1. Την κατάσταση στα Πανεπιστήμια πριν την ψήφιση κι ισχύ του Ν. 1268/82 για τη Δομή και Λειτουργία των Α.Ε.Ι.
- 2. Τη Βασική αντίληψη και φιλοσοφία του Ν. 1268/82.
- 3. Τη στάση των δυνάμεων της συντήρησης και της αντίδρασης.
- 4. Τη στάση της παραδοσιακής αριστεράς και
- 5. Την κατάσταση στα Α.Ε.Ι. σήμερα.

1. Η κατάσταση στα Πανεπιστήμια, πριν την ψήφιση κι ισχύ του Νόμου 1268/82 για τη δομή και λειτουργία των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων.

Απ' το 1932 μέχρι το 1982, που η πρώτη κυβέρνηση της αλλαγής, σε συνέπεια με τις αρχές και το πρόγραμμά της προώθησε στη βουλή, ψήφισε και έθεσε σε ισχύ τον Νόμο 1268/82 για τη Δομή και Λειτουργία των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, τα πανεπιστήμια στην Ελλάδα λειτούργησαν με βάση τον νόμο 5343 του 1932.

Ο νόμος αυτός, προοδευτικός για την εποχή του σε σχέση με το πνεύμα του Βαυαρικού Πανεπιστημίου που επικρατούσε ως τότε, συμπληρώθηκε έκτοτε μ' ένα πλέγμα ρυθμίσεων που διαμόρφωσαν τη συνολική φυσιογνωμία, τη δομή και λειτουργία των πανεπιστημίων μας, με μοναδικό κέντρο, άξονα και πόλο εξουσίας τον τακτικό καθηγητή, στη δύναμη του οποίου προσωποποιήθηκε για όλα αυτά τα χρόνια η συνταγματική επιταγή της αυτοδιοίκησης των Α.Ε.Ι.

Η εξέλιξη του ελληνικού κοινωνικού σχηματισμού, το εξαρτημένο μοντέλο «ανάπτυξης» που ακολούθησαν οι συντηρητικές κι αντιδραστικές κοινωνικές δυνάμεις που μονοπώλησαν με μικρά διαλλείματα την εξουσία στην Ελλάδα μετά τον αγώνα για την ανεξαρτησία, ο μεταπρατικός ρόλος της άρχουσας τάξης, κι η ταύτιση του κόμματος εξουσίας με το κράτος, διαμόρφωσαν ένα κλίμα μυθοποίησης του πανεπιστημιακού πτυχίου, που ανεξάρτητα απ' την αντικειμενική αξία του, αποτελούσε για πολλά χρόνια το μόνο ασφαλές διαβατήριο για κοινωνική ανέλιξη κι εξασφάλιση μιας επίζηλης θέσης στη δημόσια διοίκηση, όταν βέβαια συνέτρεχαν ταυτόχρονα κι άλλοι πολύ πιο σοβαροί λό-

γοι, όπως π.χ. ύπαρξη «πιστοποιητικού κοινωνικών φρονημάτων», σχέση εξάρτησης με τους κομματάρχες της δεξιάς κλπ.

Μέσα απ' αυτή τη διαδικασία, την ατροφική πολιτική ζωή, τις αλληπάλληλες ήττες της αριστεράς (αρκεί να σημειωθεί εδώ, ότι η Εθνική Αντίσταση που ο κύριος κορμός της ήταν το ΕΑΜ και ο ΕΛΑΣ, αναγνωρίστηκε μόλις πρόσφατα απ' την κυβέρνηση της αλλαγής, ενώ οι δοσίλογοι κι οι συνεργάτες των κατακτητών, όχι μόνο δεν τιμωρήθηκαν ποτέ, αλλά κυριάρχησαν, ιδιαίτερα στα χρόνια της δικτατορίας 1967-1974, στο «πολιτικό» προσκήνιο), το πανεπιστήμιο έγινε θερμοκήπιο ανάπτυξης ενός τύπου καθηγητή, μακριά απ' το λαό και την κοινωνία, αρεστού στην άρχουσα τάξη, έτοιμου να υποταχθεί στις θελήσεις της και να χειροκροτήσει τις επιλογές της, στον οποίο κι εκχωρήθηκε ως αντιπαροχή, η παντοδυναμία της «Έδρας», η εξουσία αναπαραγωγής του, η δυνατότητα προνομαϊκής εξωπανεπιστημιακής επαγγελματικής απασχόλησης κλπ.

Επειδή, ακόμη και σ' αυτό το ελεγχόμενο θερμοκήπιο, κατόρθωναν οριακά και σπάνια να διεισδύουν και μερικοί άξιοι και προοδευτικοί δάσκαλοι, το σύστημα χρησιμοποίησε επανειλημμένα, τις ασφαλιστικές δικλίδες έκτακτων εξουσιών, σε κρίσιμες για τον τόπο περιόδους, εκδιώκοντας, ως κομμουνιστές, σοσιαλιστές, και δημοκράτες, όλους τους καθηγητές που είχαν το ήθος να σταθούν στο επίπεδο τους και ν' αντισταθούν στην αλλοτρίωσή τους απ' το καθεστώς.

Γύρω από τους καθηγητές, με ευθύνη τους και με τα προσωπικά κριτήρια του καθ' ενός, όταν άρχισε ν' αυξάνεται ο αριθμός των σπουδαστών, δημιουργήθηκε ένα (σ' αντιδιαστολή μ' αυτούς), «κατώτερο», ή «βοηθητικό» προσωπικό, από άριστους ως και ανίκανους νέους επιστήμονες, που μετά τη δικτατορία συνδικαλίστηκε κι ονομάστηκε Επιστημονικό Διδακτικό Προσωπικό, και το οποίο, είχε, σε σχέση και με τη «σπάνιδα» των καθηγητών και την δυστοκία αναπαραγωγής τους, αλλά κι αναλαμβάνανε, όσο περνούσαν τα χρόνια, όλο και μεγαλύτερο κομμάτι του διδακτικού κι ερευνητικού έργου.

Το στρώμα αυτό του διδακτικού προσωπικού, (πέρα απ' τους «εκλεκτούς» ή τους γόνους καθηγητών, που περνούσαν απ' αυτό τυπικά, ως προθάλαμο για την σίγουρη καθηγεσία) βίωσε για μια μακριά περίοδο την αφόρητη καταπίεση του καθηγητικού κατεστημένου, αλλά και την στυγνή του εκμετάλλευση, μια που ο νέος πανεπιστημιακός δάσκαλος, δούλευε ταυτόχρονα, και στο τέχνικό ή δικηγορικό ιδιωτικό γραφείο του καθηγητή αντίστοιχα, ή φορτωνόταν πέρα απ' τις ασκήσεις, άτυπα, χωρίς καμία αναγνώριση και παράνομα, το σύνολο των διδακτικών υποχρεώσεων του καθηγητή, για να μπορεί αυτός ανενόχλητος να επιδίδεται στο κύριο, και με καθηγητικό τίτλο, επάγγελμά του. Όντας δε, αντικειμενικά κι από άποψη ηλικίας, πλησιέστερα στους φοιτητές, άρχισε να συνειδητοποιείται πολιτικά και κοινωνικά με γοργούς ρυθμούς κι ένα μεγάλο μέρος του, συμπαρατάχθηκε ενεργά με τους φοιτητές απ' τις πρώτες τους εξεγέρσεις, τα χρόνια της δικτατορίας.

Μετά τη μεταπολίτευση, το Επιστημονικό Διδακτικό Προσωπικό, συνεργάζεται στενά με τους φοιτητές και την συλλογική τους έκφραση, την ΕΦΕΕ,

κι οι πιο προοδευτικές τους δυνάμεις επικρατούν συνδικαλιστικά και διαμορφώνουν, μέσα από ενδιαφέρουσες ιδεολογικοπολιτικά και κοινωνικά διαδικασίες, ένα κοινό μέτωπο, όχι μόνο με τους φοιτητές, αλλά και με πρωτοπόρους επιστημονικούς φορείς, όπως το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, η Ένωση Ελλήνων Φυσικών, η Ένωση Ελλήνων Χημικών, ο Δικηγορικός και ο Ιατρικός Σύλλογος, το Γεωτεχνικό Επιμελητήριο, η Ελληνική Μαθηματική Εταιρεία, η Ομοσπονδία Λειτουργιών Μέσης Εκπαίδευσης κι η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδας, για τη διεκδίκηση ριζοσπαστικών, δομικών αλλαγών στα Πανεπιστήμια, την Παιδεία και την Ελληνική Κοινωνία.

Κανείς βέβαια δεν μπορεί να ισχυρισθεί ότι ολόκληρο το Επιστημονικό Διδακτικό Προσωπικό αποτελούνταν από «αγωνιστές της κοινωνικής αλλαγής» κι άξιους επιστήμονες. Ήταν αντικειμενικά, φυσική αναπαραγωγή του σώματος των καθηγητών, που ενώ συνήθως ικανοποιούσαν τα ρουσφέτια των ισχυρών κάθε εξουσίας, έδιναν από καιρού εις καιρό, για να τηρήσουν στοιχειώδη προσχήματα, διέξοδο — χωρίς να απειλούνται — και στους καλύτερους φοιτητές τους, που επιθυμούσαν να μείνουν μετά το δίπλωμά τους μέσα στο πανεπιστήμιο, αποκτώντας έτσι και μία επίφαση δημοκρατικότητας, αντικειμενικότητας και σεβασμού της αξιοκρατίας.

Ιδιαίτερα μετά την μεταπολίτευση, όταν οι φοιτητές με τους αγώνες τους κατά τη διάρκεια της δικτατορίας είχαν «ανεβασμένα τα χαρτιά τους», ενώ πολλοί καθηγητές διώκονταν για συνεργασία με το καθεστώς, σημειώθηκε σε μεγάλο βαθμό προώθηση (όσο κι αν φανεί περίεργο) αντιστασιακών, φοιτητών, σε θέσεις επιστημονικού διδακτικού προσωπικού και μάλιστα ιδιαίτερα από καθηγητές που δεν φημίζονταν για την προοδευτικότητά τους.

Έτσι το Επιστημονικό Διδακτικό Προσωπικό (Ε.Δ.Π.) γίνεται απ' τα πράγματα, ως συγκροτημένος φορέας νέων πανεπιστημιακών δασκάλων αλληλέγγυος με το Φοιτητικό Κίνημα, δύναμη αλλαγής στο Πανεπιστήμιο, όσο κι αν, όχι μόνο το καθηγητικό κατεστημένο, αλλά και μερικοί άξιοι, και δημοκρατικοί καθηγητές που είχαν διωχθεί απ' τη δικτατορία κι επέστρεψαν το '75 στα πανεπιστήμια, του καταλόγιζαν, με βάση την δική τους συγκεκριμένη εμπειρία στο χώρο τους, συντεχνιακές τάσεις.

Οι πρώτες ολοκληρωμένες προτάσεις δομικής αλλαγής στα πανεπιστήμια με τη μορφή σχεδίου νόμου, γίνονται το 1975 απ' την πρώτη εκλεγμένη μετά την δικτατορία δημοκρατική διοίκηση του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας, που εκφράζει ενωτικά και χωρίς αποκλεισμούς όλες τις προοδευτικές δυνάμεις των ελλήνων μηχανικών, με συγκεκριμένες ρίζες στο πανεπιστημιακό κίνημα, τόσο το φοιτητικό όσο και το κίνημα του Επιστημονικού Διδακτικού Προσωπικού και των δημοκρατικών καθηγητών.

Οι προτάσεις του Τ.Ε.Ε., που συζητιούνται ευρύτατα μέσα κι έξω απ' τα πανεπιστήμια, αλληλεπιδρούν δημιουργικά με τις επεξεργασίες των Συνεδρίων της ΕΦΕΕ και του Κεντρικού Συμβουλίου του Ε.Δ.Π. και επηρεάζουν αποφασιστικά τις απόψεις όλων των προοδευτικών κομμάτων.

Έτσι, τόσο το σχέδιο νόμου που καταθέτει το ΠΑ.ΣΟ.Κ στη βουλή το 1978 ως αξιωματική αντιπολίτευση, όσο κι οι αντίστοιχες προτάσεις του

Κ.Κ.Ε., του Κ.Κ.Ε. εσωτερικού, αλλά κι οι απόψεις μεγάλης μερίδας της επιτροπής των Πρυτάνεων που συγκρότησε η Νέα Δημοκρατία, βρίσκονται στο ίδιο μήκος κύματος, γιατί είναι πια κοινός τόπος, ότι πρέπει να ξεκινήσει ο Εκδημοκρατισμός κι Εκσυγχρονισμός της Ανώτατης Παιδείας μας.

Η Νέα Δημοκρατία όμως, δέσμια αντίρροπων δυνάμεων, αρνείται ακόμη και τον στοιχειώδη εκσυγχρονισμό που εισηγούνται τα προοδευτικότερα στελέχη της και κατολισθαίνει τελικά προς τον σκοταδισμό, που εκφράζει το κυρίαρχο ρεύμα της, εξαντλώντας τα περιθώρια και τις προοπτικές της στον αυταρχικό Νόμο 815 για τα πανεπιστήμια.

Τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα παραλύουν κι η Νέα Δημοκρατία αναγκάζεται ν' αποσύρει το νόμο της και να ακυρώσει τις επιλογές της, αποδείχνοντας ότι έχει ξεπερασθεί στην πράξη απ' το πανεπιστημιακό κίνημα, που συντονίζεται επιθετικά, στην πάλη του για αλλαγή στα πανεπιστήμια και την κοινωνία. ανοίγοντας το δρόμο και δημιουργώντας τις προϋποθέσεις στο μαζικό χώρο για να θεμελιωθεί και να προχωρήσει ο Νόμος 1268/82, για τη Δομή και Λειτουργία των Α.Ε.Ι.

Σ' όλη αυτή την περίοδο, κι ιδιαίτερα απ' το 1972 κι εδώθε, οι φοιτητές κι η νεολαία, το ζωντανότερο και καθαρότερο κομμάτι άλλωστε κάθε λαού, χωρίς εξαρτήσεις και συντεχνιακές λογικές, αποτελούν την πρωτοπορία και την συνείδηση της πάλης αυτής, συνεχίζοντας τους αγώνες των συναδέλφων τους των αρχών της δεκαετίας του '60 στην Ελλάδα (που είναι τώρα δίπλα τους ως πανεπιστημιακοί δάσκαλοι και μέλη των επιστημονικών οργανώσεων και κοινωνικών φορέων που συμπαρατάσσονται για διαρθρωτικές αλλαγές στην παιδεία και τον βαθύ κοινωνικό μετασχηματισμό).

Με τις ιδιαιτερότητες και διαφορές των συγκεκριμένων ιδεολογικών και κοσμοθεωρητικών τους επιλογών, με τους επηρεασμούς τους απ' τα ρεύματα ιδεών, αλλά και τους αγώνες της νεολαίας όλου του κόσμου, *οι φοιτητές, παρά τις δυσκολίες που συχνά ανακύπτουν στην μαζικότητα και την κοινή τους δράση, είναι σταθερά, η βάση κι η εγγύηση για την πρόοδο και για την αλλαγή.*

2. Η βασική αντίληψη και φιλοσοφία του Νόμου 1268/82 για τη Λειτουργία των Α.Ε.Ι.

Τον Ιούλιο του 1982 η Εθνική Αντιπροσωπεία ψήφισε το νόμο 1268/82 για τη Δομή και Λειτουργία των Α.Ε.Ι.

Η βασική αντίληψη που διατρέχει το πνεύμα και το γράμμα του ν. 1268/82, επιχείρησε να συνθέσει δημιουργικά:

- την εφαρμογή στα πανεπιστήμια των θεμελιακών αρχών της συμμετοχής, της κοινωνικοποίησης, της ουσιαστικής αυτοδιοίκησης και της αυτοδιαχείρισης, σε πλαίσιο δημοκρατικού προγραμματισμού και κοινωνικού ελέγχου της Ανώτατης Παιδείας.

(Αρχών που, πέρα απ' το κόμμα που βρίσκεται σήμερα στην εξουσία, τις συμερίζονται ιδεολογικά, ή σε θεωρητικά τουλάχιστον επίπεδα, σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό, όχι μόνο τα κόμματα της κομμουνιστικής αρι-

στεράς, αλλά κι ευρύτερες (ακόμα και συντηρητικές), πολιτικές δυνάμεις, οι οποίες αντιλαμβάνονται την αδήριτη αναγκαιότητα διαρθρωτικών, (έστω και μόνο, εκσυγχρονιστικών) μέτρων στον πανεπιστημιακό χώρο).

- την πολύτιμη-πολύχρονη εμπειρία απ' την χειροπιαστή μέχρι το 1982 πραγματικότητα στα πανεπιστήμιά μας, που εικονογραφούσε αξιόπιστα, σ' επίπεδο δομών και λειτουργιών, ποιότητας σπουδών και έρευνας, και σχέσεων διδασκόντων-διδασκομένων, την πλήρη χρεωκοπία στις συγκεκριμένες συνθήκες, τόσο του αντικειμενικά αναχρονιστικού υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου του 1932, όσο και των συμπληρωματικών σχετικών νομοθετικών ρυθμίσεων, που κατοχύρωναν ψευδεπίγραφα, ως δήθεν συνταγματική επιταγή, την απόλυτη εξουσία του σώματος των τότε τακτικών καθηγητών στη δουλειά, ζωή και δράση των πανεπιστημίων μας,
- την συγκεκριμένη βούληση δασκάλων και φοιτητών να συμβάλουν επιτέλους, με θετικό τρόπο, στο ξεπέρασμα των παλιών αντιθέσεων και πολώσεων που ήταν φυσική συνέπεια της φεουδαρχικής δομής και λειτουργίας των πανεπιστημίων μας, και ν' ανοίξουν το δρόμο για την αναβάθμιση της ποιότητας των σπουδών και της έρευνας και την δυναμική σύνδεση του πανεπιστημίου με την κοινότητα και την παραγωγή.

Δεν διέφευγε βέβαια απ' την προσοχή όσων είχαν την ευθύνη για τον σχεδιασμό, την νομοθέτηση και την εφαρμογή στην πράξη της δομικής αλλαγής στην Ανώτατη Παιδεία, ότι η σύνθεση αυτή θα επηρεαζόταν καταλυτικά, τόσο απ' τους όρους, τους περιορισμούς και τις συγκεκριμένες συνθήκες της πανεπιστημιακής αλλά και της συνολικότερης κοινωνικής και πολιτικής πραγματικότητας στη χώρα μας, όσο κι απ' τη δυναμική, αλλά και τις εγγενείς ατροφίες των μαζικών πανεπιστημιακών κινημάτων, στο χώρο των δασκάλων και των φοιτητών.

Ακόμα, είχαν συνεκτιμηθεί στις πραγματικές τους διαστάσεις, τόσο η μαθηματικά προδιαγραμμένη κι αναμενόμενη λυσσαλέα — αντίδραση του, (σημαντικότερου απ' το πολιτικό κι οικονομικό, στην Ελλάδα, κοινωνικού) κατεστημένου των τακτικών καθηγητών, όσο κι η επιστράτευση απ' τις συντηρητικές πολιτικές δυνάμεις, για να πλήξουν την αλλαγή στα πανεπιστήμια, των ερεισμάτων της αντίδρασης σ' ένα τομέα της δημόσιας ζωής, στον οποίο μετά τη δικτατορία, σε μικρό βαθμό πέρασε ο αέρας του εκδημοκρατισμού, τον τομέα της δικαιοσύνης.

Έτσι μέσα από ένα ειλικρινή, συνεχή κι υπεύθυνο διάλογο:

- με την Εθνική Φοιτητική Ένωση Ελλάδας,
- με το Κεντρικό Συμβούλιο του Επιστημονικού Διδακτικού Προσωπικού των Α.Ε.Ι., και τους άλλους πανεπιστημιακούς φορείς,
- με τους όσους προοδευτικούς κι άξιους, καθηγητές των Α.Ε.Ι., που (ακόμη και διαφωνώντας με επιμέρους σημεία του νόμου), ήταν έτοιμοι κι ώριμοι ιδεολογικά, ν' απεμπολήσουν για το καλό των πανεπιστημίων μας, τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτικά προνόμια που εξασφάλιζε για το σώμα τους η αυταρχική κι εξουσιαστική μέχρι το '82 δομή της Ανώτατης Παιδείας μας, και να στηρίξουν την αλλαγή,
- με όλα τα κόμματα χωρίς αποκλεισμούς,

— με δασκάλους και φοιτητές όλων των πανεπιστημίων της χώρας σε μεγάλες συγκεντρώσεις τους,

επιχειρήθηκε στις δοσμένες συνθήκες, να διαμορφώνονται κάθε στιγμή, κι όλο πιο σταθερά, οι ευρύτερες δυνατές συσπειρώσεις, που θα στήριζαν με την ώριμη επιλογή, την ευθύνη και τη δράση τους, τη διαρθρωτική αλλαγή στην παιδεία. την οποία ο Πρωθυπουργός, τόσο ως αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης το Δεκέμβρη του 1980 στην Εθνική Αντιπροσωπεία στη σχετική συζήτηση σ' επίπεδο Αρχηγών των κομμάτων, όσο και στις Προγραμματικές εξαγγελίες της πρώτης κυβέρνησης της αλλαγής, αποστασιοποίησε από μικροκομματικές επιδιώξεις κι αναγόρευσε ως Εθνικό θέμα πρώτης προτεραιότητας, αλλά και θεμέλιο της κοινωνικής προόδου και της αλλαγής.

Θέλησε λοιπόν ο νόμος 1268/82 στα πανεπιστήμιά μας και θεσμικά το κατάφερε:

- στη θέση του αυταρχισμού της «έδρας» που κατάργησε, να βάλει τη δημοκρατία και τη συμμετοχή του τομέα και του τμήματος,
- στη θέση της επιβολής της άνωθεν εκπεμπόμενης γνωστικής αλήθειας, να βάλει τον πλουραλισμό, την ελεύθερη επιλογή και την ισότιμη και δημιουργική κριτική συνεργασία δασκάλων και φοιτητών,
- στη θέση της κληρονομικό δικαίω και συχνότατα ατεκμηρίωτης επιστημονικά και κοινωνικά καθηγητικής αυθεντίας, να βάλει την διαλεχτική αλληλεπίδραση και συνεργασία της ομάδας των δασκάλων,
- στη θέση των αναξιόπρεπων διαδικασιών εκλογών καθηγητών, να βάλει τις ανοιχτές, με αντικειμενικά κι αξιοκρατικά κριτήρια, διαδικασίες επιλογής όλων των μελών του διδακτικού ερευνητικού προσωπικού των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, με ουσιαστική τη συμμετοχή κι ευθύνη των φοιτητών,
- στη θέση του μονόδρομου σχεδιασμού της εκπαιδευτικής πολιτικής απ' το κόμμα εξουσίας, να βάλει την κοινωνική πρωτοβουλία και τον κοινωνικό έλεγχο, με την ισότιμη συμμετοχή στο Εθνικό Συμβούλιο Ανώτατης Παιδείας, όλων των κομμάτων της Βουλής, των Πρυτάνεων, της ΕΦΕΕ, των συνδικάτων των εργαζομένων και των κοινωνικών φορέων,
- στη θέση της κυρίαρχης ιδεολογίας της άρχουσας τάξης, να βάλει και να κατοχυρώσει ότι «δεν επιτρέπεται η επιβολή ορισμένων μόνο επιστημονικών απόψεων και ιδεών και η διεξαγωγή απόρρητης έρευνας».
- στη θέση της αποκομμένης απ' την παραγωγή και την κοινότητα λειτουργίας του πανεπιστημίου των τακτικών καθηγητών, να βάλει τη ζωντανή και δεμένη με τις ανάγκες και τις προσδοκίες της κοινωνίας των πολιτών, λειτουργία του αυτοδιαχειριζόμενου απ' τους φορείς του πανεπιστημίου των δασκάλων και των φοιτητών.
- στη θέση του πανεπιστημίου — εξεταστικού κέντρου, να βάλει την καθημερινή δημιουργική συνεργασία δασκάλων και φοιτητών με την έρευνα, τη διδασκαλία, και τις διπλωματικές εργασίες και τα ειδικά θέματα, που τις περισσότερες φορές αποτελούν, συγκεκριμένη συμβολή του πανεπιστημίου

και των φορέων του, στην αντιμετώπιση σοβαρών προβλημάτων της κοινότητας,

- στη θέση του μέχρι τότε ετεροπροσδιορισμένου κι εξαρτημένου ελληνικού πανεπιστημίου, να βάλει, ένα ζωντανό, συνεχώς εξελισσόμενο κι ανανεούμενο ελεύθερο και δημιουργικό οργανισμό, χωρίς στεγανά κι αποκλεισμούς, που η πρόοδος του, η ποιότητά του κι οι ρυθμοί κι οι τάσεις συνεχούς και σταθερής βελτίωσης κι αποτελεσματικής δουλειάς του, να μη εξαρτώνται από κέντρα έξω απ' αυτό, από κυβερνητικές ή άλλες, επιλογές, επιβολές και καταναγκασμούς, αλλά να μετρούν κάθε φορά την θέληση, την υπευθυνότητα, την ουσιαστικότητα, αλλά και την αποτελεσματικότητα της συμμετοχής και της δημιουργικής δουλειάς των φορέων των.

Πιστεύω ότι θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμο να παρατεθεί εδώ ως παράρτημα ένα τμήμα της εισηγητικής έκθεσης του σχετικού σχεδίου νόμου, προς τη Βουλή των Ελλήνων στις 20.5.82, που αποδίδει με ιστορική πιστότητα, τόσο τη συνέπεια στις αρχές, όσο και τις βασικές προσδοκίες του νόμου 1268/82, να στηριχθεί, δηλαδή να κατοχυρωθεί και να διευρυνθεί, με τη συμβολή, δουλειά και δράση των πανεπιστημιακών φορέων.

«1. Είναι γνωστό ότι η αυξανόμενη εξάρτηση μιας κοινωνίας από την επιστήμη και την τεχνολογία κάνει την Παιδεία γενικά και την Ανώτατη Παιδεία ειδικότερα, βασικό ρυθμιστικό παράγοντα της προόδου της. Γι' αυτό η μακροχρόνια πολιτική για την Ανώτατη Παιδεία καθορίζεται σε μεγάλο ποσοστό από τον δημοκρατικό προγραμματισμό και τους μεγάλους στόχους του έθνους για το μέλλον. Στο άμεσο μέλλον οι οικονομικοί και κοινωνικοί στόχοι μας είναι καθορισμένοι. Θα πρέπει να αναπτύξουμε μια βιομηχανική υποδομή βασισμένη στην οργανωμένη διερεύνηση κι αξιοποίηση των διαθέσιμων πρώτων υλών και του εργατικού και επιστημονικού δυναμικού αλλά και της εξελισσόμενης επιστημονικής γνώσης. Θα πρέπει να αναπροσαρμόσουμε και να βελτιώσουμε τη γεωργική μας παραγωγή. Θα χρειασθεί ακόμα να αναπτύξουμε έρευνα για μια ενεργειακή αυτοδυναμία. Ταυτόχρονα θα πρέπει με κατάλληλη τεχνολογική ανάπτυξη και κοινωνική πολιτική να προστατεύσουμε την ατμόσφαιρα, τις θάλασσες και τα ποτάμια μας από τη μόλυνση και να αναπλάσουμε τους χώρους διαβίωσης, δουλειάς κι αναψυχής του λαού μας για να ανεβάσουμε την ποιότητα ζωής του. Στον τομέα των ανθρωπιστικών επιστημών θα πρέπει να οικοδομήσουμε μια παιδεία που να αξιοποιεί την έρευνα και την επιστήμη στη δημιουργία ελεύθερων ανθρώπων, ικανών δημιουργών και παραγωγών κι υπεύθυνων πολιτών, γιατί κατ' εξοχή οι επιστήμες αυτές καθορίζουν την ποιότητα του πολίτη και ο πολίτης καθορίζει την ποιότητα της πολιτείας.

Το σημερινό σύστημα δομής και λειτουργίας των Α.Ε.Ι. της χώρας μας δεν επιτρέπει να ανταποκριθούν στους πιο πάνω εθνικούς στόχους. Το σύστημα αυτό έχει τα ακόλουθα βασικά χαρακτηριστικά:

1. Η Ανώτατη Παιδεία είναι βασισμένη σε μια ιεραρχία εξάρτησης και υποταγής που κάτω από τις σημερινές συνθήκες και ανάγκες, αναιρεί στην οποιαδήποτε σωστή πνευματική και γνωστική διαδικασία.

2. Κύριος εκφραστής της ιδεολογίας αυτής στην εποχή μας, υπήρξε ο θεσμός της καθηγητικής έδρας με την απόλυτη εξουσία του στον καθορισμό του διδακτικού περιεχομένου και χωρίς κανένα μηχανισμό ακαδημαϊκού ελέγχου.

3. Συνέπεια του θεσμού αυτού είναι ο παθητικός ρόλος του φοιτητή ως το ιδεώδες της σπουδαστικής συμπεριφοράς.

4. Έτσι ο θεσμός της έδρας, οδήγησε στο μονοπώλιο της επιστημονικής αυθεντίας.

5. Το πρόγραμμα σπουδών προσαρμόζεται στον στατικό χαρακτήρα του περιεχομένου της έδρας, με αποτέλεσμα τη δυσκαμψία του προγράμματος διδασκαλίας στην παρακολούθηση της εξέλιξης της γνώσης.

6. Τέλεια έλλειψη μεταπτυχιακών σπουδών και αντίστοιχης προώθησης του ορίζοντα της γνώσης. Έτσι η μάθηση στα Πανεπιστήμια στηρίζεται σχεδόν εξ ολοκλήρου σε εισαγωγή έτοιμης γνώσης.

II. Το ΠΑ.ΣΟ.Κ επανειλημμένα έχει εξηγήσει στον Ελληνικό Λαό, ότι ο τρόπος που λειτουργούν σήμερα τα Α.Ε.Ι. δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες των καιρών μας και στο πνεύμα του Ελληνικού Συντάγματος. Τρεις είναι οι θεμελιακές επιταγές που περιλαμβάνει για την Ανώτατη Παιδεία το άρθρο 16 του Συντάγματος:

— Θεμελιακή επιταγή πρώτη: Η έρευνα και η διδασκαλία είναι ελεύθερες. Η πραγματικότητα όμως διαψεύδει τη συνταγματική αυτή διάταξη. Ελευθερία έχουν σήμερα μόνο οι Καθηγητές. Όλοι οι άλλοι που μετέχουν στη διδακτική και ερευνητική διαδικασία τελούν σε σχέση εξάρτησης.

— Θεμελιακή επιταγή δεύτερη: Η Παιδεία αποτελεί αποστολή του Κράτους. Στις Δημοκρατίες, την αποστολή του Κράτους δεν την καθορίζει η ομάδα των διδασκόντων των Α.Ε.Ι., αλλά η λαϊκή κυριαρχία.

Με το δίκαιο που ισχύει ως σήμερα και κύρια με τον τρόπο που υλοποιήθηκε το δίκαιο αυτό, η Ανώτατη Παιδεία έχει στόχους, αλληλοσυγκρουόμενους και ασυντόνιστους, που καθορίζονται συχνά από συσχετισμούς δυνάμεων στο σώμα των διδασκόντων.

— Θεμελιακή επιταγή τρίτη: Τα Α.Ε.Ι. είναι πλήρως αυτοδιοικούμενα. Αυτό σημαίνει πρώτον, ότι το Σύστημα εξασφαλίζει την πλήρη αυτοδιοίκηση όλου του Ιδρύματος, και όχι ενός μόνο φορέα και ακόμα λιγότερο, ενός τμήματος αυτού του φορέα. Σήμερα τα Α.Ε.Ι. δεν αυτοδιοικούνται, αλλά διοικούνται σχεδόν αποκλειστικά και μόνο από το σώμα των τακτικών καθηγητών τους. Η αυτοδιοίκηση ακόμα δεν σημαίνει το δικαίωμα των Α.Ε.Ι. να λειτουργούν έξω και άσχετα από τους νόμους της πολιτείας και από τις κοινωνικές και εθνικές ανάγκες, που αξιολογεί και ιεραρχεί με την ελεύθερη βούληση ο λαός.

III. Η Κυβέρνηση υλοποιώντας το πρόγραμμά της, όπως διατυπώθηκε στις προγραμματικές δηλώσεις του Πρωθυπουργού και πιστή στη διακήρυξή της ότι, η Ανώτατη Παιδεία χρειάζεται ριζική δομική αναδιάρθρωση και τολμηρή ανανέωση του περιεχομένου της, καταθέτει στη Βουλή των Ελλήνων το σχέδιο αυτό Νόμου για τη δομή και λειτουργία των Α.Ε.Ι. Η πολιτική ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας πιστεύει βαθιά, πως το πρόβλημα της Ανώτατης Παιδείας, όπως άλλωστε και της Παιδείας γενικότερα, δεν είναι ξέχωρο και άσχετο από το πε-

ριεχόμενο και τη μορφή του πολιτικού βίου μιας χώρας. Η λαϊκή εντολή που δόθηκε στη Κυβέρνηση για ριζικό κοινωνικό μετασχηματισμό είναι και εντολή για τον αντίστοιχο μετασχηματισμό στη Παιδεία. Αυτή εξ άλλου είναι η εντολή της λαϊκής κυριαρχίας. Με το νομοσχέδιο αυτό, η Κυβέρνηση ουσιαστικά υλοποιεί την απόφαση του Προέδρου και του Εκτελεστικού Γραφείου του ΠΑ.ΣΟ.Κ. το Γενάρη του 1978, που δεσμευόταν στον Ελληνικό Λαό να υποστηρίξει τις κοινές θέσεις των φορέων της Πανεπιστημιακής κοινότητας που διατυπώθηκαν ως εξής:

«Το θεσμικό πλαίσιο για την Ανώτατη Παιδεία θα πρέπει να είναι ανοικτό στις εξελίξεις στην προοπτική του εκδημοκρατισμού.

1. Θα πρέπει ο Νόμος-Πλαίσιο να κατοχυρώνει πραγματικά την αυτοδιοίκηση των Α.Ε.Ι., να ρυθμίζει τα γενικά ζητήματα διάρθρωσής του και να επιτρέπει τη ρύθμιση απ' τους πανεπιστημιακούς και κοινωνικούς φορείς των επί μέρους προβλημάτων.

2. Θα πρέπει ο Νόμος-Πλαίσιο να προβλέπει τη συγκρότηση Εθνικού Συμβουλίου Ανώτατης Παιδείας με συμμετοχή των φορέων των δασκάλων και των φοιτητών και κοινωνικών φορέων.

Θα πρέπει ο Νόμος-Πλαίσιο να κατοχυρώνει:

3. Τις ακαδημαϊκές ελευθερίες, την ελεύθερη διακίνηση των ιδεών, τη δημοτική γλώσσα, το δημοκρατικό διάλογο, τον ελεύθερο συνδικαλισμό των δασκάλων και των φοιτητών και το πανεπιστημιακό άσυλο.

4. Την παροχή ίσων ευκαιριών και δυνατοτήτων για εκπαίδευση για όλο το λαό.

5. Την κατάργηση του φεουδαρχικού θεσμού της Έδρας, την αποστεγανοποίηση των Α.Ε.Ι. και την οργάνωση των Α.Ε.Ι. σε τομείς (βασική ακαδημαϊκή μονάδα μιας γνωστικής ενότητας).

6. Την δημιουργία ενιαίου φορέα όλων των διδασκόντων, με στόχο την εξάλειψη της παραδοσιακής αναχρονιστικής κι αναιτιολόγητης ιεραρχίας, φορέα που θα οργανωθεί με βάση την αρχή της ισότιμης συμμετοχής όλων των πανεπιστημιακών δασκάλων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

7. Την ισότιμη συμμετοχή στη ζωή και λειτουργία των Α.Ε.Ι. διδασκόντων και διδασκομένων.

8. Να καθορίζει ότι μέλη των Α.Ε.Ι. είναι διδάσκοντες και διδασκόμενοι, με οριζόντια δημοκρατική λειτουργία στην πανεπιστημιακή ζωή, στην έρευνα και τη διδασκαλία (κατάργηση του μονόλογου, υπεύθυνη συμμετοχή όλων των διδασκόντων στο διδακτικό κι ερευνητικό έργο του τομέα, και σεμιναριακές μορφές διδασκαλίας κλπ.).

9. Να κατοχυρώνει την ελευθερία διδασκαλίας και έρευνας για όλα τα μέλη των Α.Ε.Ι.

10. Να εξασφαλίζει την επιστημονική συμμετοχή στο έργο των Α.Ε.Ι. όλων όσων ανήκουν στον ενιαίο φορέα των πανεπιστημιακών δασκάλων με ίδιας ποιότητας συνθήκες δουλειάς.

11. Να κατοχυρώνει τη συμμετοχή των άλλων φορέων των εργαζομένων στα Α.Ε.Ι. στα θέματα που τους αφορούν».

Το ΠΑ.ΣΟ.Κ. στις 11 Μαΐου του 1978, ανταποκρινόμενο δημιουργικά στο ρόλο

του ως κόμματος της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης, κατάθεσε στη Βουλή ένα ολοκληρωμένο Σχέδιο Νόμου-Πλαίσιου για τα Α.Ε.Ι. που ξεπερνούσε στις συνθήκες της εποχής, την ατολμία, την αναβλητικότητα και τους περιορισμούς που έβαζαν οι συγκεκριμένες πολιτικές επιλογές των προηγούμενων κυβερνήσεων. Στην εισηγητική Έκθεση του Σχεδίου Νόμου-Πλαίσιου για τα Α.Ε.Ι. που κατέθεσαν στη Βουλή οι Βουλευτές του Κ.Τ.Ε. Υπουργείου Παιδείας του ΠΑ.ΣΟ.Κ., σε συνέχεια και με συνέπεια σε όσα υποστήριζε κι υποστηρίζει το ΠΑ.ΣΟ.Κ., για την ανάγκη διαρθρωτικών αλλαγών στην Παιδεία, είχαν επισημανθεί τα κύρια δομικά προβλήματα της Ανώτατης Παιδείας, σε σχέση βέβαια με τα γενικότερα δομικά προβλήματα της ελληνικής κοινωνίας ως εξής:

«Αποτελεί πια «κοινό τόπο» η διαπίστωση πως η εκπαίδευση στο σύνολό της και ειδικότερα η Ανώτατη, βρίσκεται βυθισμένη σε μια βαθιά και δυσκολοξεπεραστή κρίση, που εκφράζεται στην οργάνωση, στη λειτουργία και στο περιεχόμενο των Α.Ε.Ι. και της αποστολής τους. Χρειάζεται γενναίες αποφάσεις και διαρθρωτικές αλλαγές για την αντιμετώπισή της.

Η κρίση δεν οφείλεται στα αιτήματα, τα οποία, προβάλλουν οι φοιτητές και το διδακτικό προσωπικό, όπως ισχυρίζεται η Κυβέρνηση. Οι ρίζες της είναι πολύ βαθύτερες. Η σημερινή κατάσταση είναι αποτέλεσμα της ξένης εξάρτησης, της αντιδραστικής πολιτικής της άρχουσας τάξης, των αδιεξόδων, που δημιουργεί το σημερινό σύστημα κοινωνικής και οικονομικής οργάνωσης.

Αντί το Πανεπιστήμιο να είναι τόπος παιδείας του λαού, τείνει όλο και περισσότερο να παράγει μόνο το προσωπικό για τη λειτουργία της οικονομίας και της διοίκησης, στα πλαίσια της εξάρτησης από τις βιομηχανικές καπιταλιστικές χώρες. Αντί να παρέχει στο κάθε άτομο τη δυνατότητα να αναπτύξει την προσωπικότητά του και να αξιοποιήσει τις ικανότητές του, αναπαράγει τις ανισότητες και τις διακρίσεις της κοινωνίας. Αντί να είναι χώρος ελεύθερης διακίνησης των ιδεών και έρευνας για τις συγκεκριμένες ανάγκες του τόπου, παράγει και αναπαράγει την άρχουσα ιδεολογία και ελέγχει για όφελος της τάξης, που εξουσιάζει τη χώρα, την επιστημονική και τεχνική γνώση.

Η κρίση επιτείνεται από την αναχρονιστικότητα των νόμων, την ασυναρτησία της διοίκησης και τη στάση του καθηγητικού κατεστημένου. Η κατοχυρωμένη από το Σύνταγμα αυτοδιοίκηση έχει ουσιαστικά καταργηθεί. Τα όργανα του πανεπιστημίου δεν είναι σε θέση να πάρουν ουσιαστικές αποφάσεις για να διευθύνουν αποτελεσματικά το ίδρυμα. Οι διαδικασίες λήψης αποφάσεων δεν είναι ορατές. Ειδικά και προσωπικά συμφέροντα παρεμποδίζουν την προσαρμογή του θεσμού στις επιταγές των καιρών και την προετοιμασία των πτυχιούχων ν' αντιμετωπίσουν τόσο τα προβλήματα του τόπου, όσο και τις ειδικές ανάγκες του επαγγέλματός τους.

Για να ξεπεραστεί οριστικά η κρίση στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, χρειάζονται ευρύτερες αλλαγές σ' ολόκληρη τη κοινωνική δομή. Χρειάζεται η εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου προγράμματος μετασχηματισμού.

Το ΠΑ.ΣΟ.Κ όμως πιστεύει, ότι μπορούν να παρθούν από τώρα κι όλες μέτρα, που θα διορθώσουν μερικά τη κατάσταση και θα δημιουργήσουν τη δυναμική για μιá πλατύτερη μεταβολή, γι' αυτό προτείνει με το σημερινό Νόμο-Πλαίσιο

λύσεις που θα είναι τα πρώτα βήματα για να χτιστεί το πανεπιστήμιο που επιδιώκουμε».

Και συνέχιζε η εισηγητική έκθεση:

«Η από τα πράγματα δοσμένη σχέση επιστήμης και κοινωνίας, συνεπάγεται την όλο και μεγαλύτερη σημασία, τόσο της επιστήμης για κάθε κοινωνική δραστηριότητα, όσο και αντίστροφα της κοινωνικής εξέλιξης για την επιστημονική διδασκαλία και έρευνα. Η πολιτική διάσταση ενυπάρχει σε κάθε επιστημονική δραστηριότητα και ειδικά στην ανώτατη εκπαίδευση (πανεπιστήμιο). Το πανεπιστήμιο δεν είναι θεσμός απολιτικός με δικούς του νόμους οργάνωσης. Είναι θεσμός πολιτικός, που πρέπει να οργανωθεί δημοκρατικά και να ενταχθεί στο κοινωνικό περιβάλλον, για να συμβάλει στην επίτευξη μιας δημοκρατικής κοινωνίας. Στόχος μας πρέπει να είναι ο εκδημοκρατισμός του πανεπιστημίου.

Ο εκδημοκρατισμός του πανεπιστημίου συνεπάγεται:

1. Την αυτοδιοίκηση του πανεπιστημίου. Όσοι ζουν και δουλεύουν σ' αυτό, πρέπει να αποφασίζουν για τα προβλήματά του σε σύνδεση με το κοινωνικό περιβάλλον, αλλά όχι σε εξάρτηση από την κρατική διοίκηση.

2. Τη συμμετοχή όλων όσων ζουν και δουλεύουν στο πανεπιστήμιο στην οργάνωση και ζωή του. Οι αποφάσεις για τη λειτουργία του πανεπιστημίου δεν έχουν τεχνοκρατικό χαρακτήρα και δεν προϋποθέτουν αποκλειστικά και μόνο ειδικές γνώσεις. Έχουν γενικότερα πολιτικό χαρακτήρα, γιατί αφορούν τόσο την κοινωνία, όσο και τις χιλιάδες μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας.

Η λήψη τους με βάση ορατές και δημοκρατικές διαδικασίες, αποτελεί προϋπόθεση, για να ανταποκρίνονται στις επιθυμίες των ενδιαφερομένων και να συνεργάζονται διδακτικό προσωπικό και φοιτητές στην εφαρμογή τους.

Σήμερα ένα τμήμα των διδασκόντων, οι καθηγητές, παίρνουν όλες τις αποφάσεις χωρίς να λογοδοτούν στα υπόλοιπα μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας. Για να καταστούν δυνατά, συμμετοχή και έλεγχος, κάθε ομάδα που παίρνει μέρος στις διαδικασίες εκπαίδευσης και έρευνας, πρέπει να έχει τη δυνατότητα να οργανωθεί, να επιλέγει τους εκπροσώπους της και να συμμετέχει στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Με τον τρόπο αυτό θα ελέγχονται τόσο οι εκπρόσωποι κάθε ομάδας από τα μέλη της, όσο και η δραστηριότητα της μιας ομάδας, από τις υπόλοιπες.

3. Την πλατειά συζήτηση πάνω στο πρόγραμμα σπουδών και έρευνας. Η διδασκαλία και η έρευνα δεν πρέπει να καθορίζονται όπως σήμερα, από τη θέληση ενός μόνο δασκάλου. Η εξουσία του ενός, που δικαιολογείται με τη δήθεν αυτοτέλεια της επιστήμης, συγκαλύπτει την εξυπηρέτηση ιδιωτικών συμφερόντων και την αδιαφορία των καθηγητών να συνεργασθούν στην επίλυση των προβλημάτων του κοινωνικού συνόλου. Στα πλαίσια των οργάνων του πανεπιστημίου είναι αναγκαία η πλατύτερη συζήτηση για τα προγράμματα, σπουδών, τις επαγγελματικές κατευθύνσεις, τα προγράμματα έρευνας και την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της. Μόνο η συζήτηση και η κοινή απόφαση θα καταστήσει δυνατό να συνειδητοποιήσουν όλοι οι συμμετέχοντες, την ελευθερία και τους περιορισμούς που παρέχει και θέτει το κοινωνικό πλαίσιο και θα νομιμοποιήσει δημοκρατικά τις αποφάσεις».

Αλλά και αμέσως μετά την κατάθεση στη Βουλή του Σχεδίου Νόμου-Πλαίσιου, το ΠΑ.ΣΟ.Κ. μέσα από ειδικές επιτροπές, κι ομάδες δουλειάς, συνέχισε τη μελέτη του κάτω από τις νέες πολιτικές συνθήκες που είχαν διαμορφωθεί στη χώρα και στην προοπτική ανάληψης από μέρους του, κυβερνητικών ευθυνών.

Βασικότατη και καταλυτικής σημασίας, υπήρξε σ' όλα τα στάδια σύλληψης κι εκπόνησης των θέσεων του ΠΑ.ΣΟ.Κ. για τα Α.Ε.Ι., αλλά και πιο συγκεκριμένα του Νόμου-Πλαίσιου και του παρόντος Σχεδίου Νόμου, η συμβολή του Πρωθυπουργού Καθηγητή Α.Γ. Παπανδρέου, που διέγραψε τις γενικές αρχές και τις κατευθύνσεις τους.

Στην κατεύθυνση αυτή, στα τέσσερα χρόνια που μεσολάβησαν απ' την κατάθεση του Σχεδίου Νόμου-Πλαίσιου του ΠΑ.ΣΟ.Κ. για τα Α.Ε.Ι., ο Γιώργος Λιάνης, Υφυπουργός Ανώτατης Εκπαίδευσης με την επικουρία του Δημήτρη Ρόκου, Γενικού Γραμματέα του ΥΠΕΠΘ και άλλων συνεργατών τους, συνέβαλαν αποφασιστικά για την τελική μορφή του κατατιθέμενου Νόμου Σχεδίου.

Ο Υφυπουργός Γιώργος Λιάνης κι ο Γενικός Γραμματέας Δημήτρης Ρόκος, πραγματοποίησαν μετά τις 18 Οκτώβρη 1981 σειρά συναντήσεων και συζήτησαν διεξοδικά τις γενικές αρχές και τους στόχους του Νόμου-Πλαίσιου, με εκπροσώπους όλων των κομμάτων και των φορέων της Πανεπιστημιακής Κοινότητας.

Με το Σχέδιο Νόμου-Πλαίσιου για τη δομή και τη λειτουργία των Α.Ε.Ι., η Κυβέρνηση επιδιώκει τους παρακάτω συγκεκριμένους στόχους, που μπορούν ν' αποτελέσουν πεδίο συμφωνίας όλων των δημοκρατικών δυνάμεων του τόπου:

1. Να ανυψωθεί, με ενιαία κριτήρια σ' εθνικό επίπεδο το επιστημονικό, ερευνητικό, ακαδημαϊκό κύρος των Α.Ε.Ι. και να διασφαλισθεί το ήθος, η δημοκρατική συνείδηση για όλους τους Πανεπιστημιακούς Δασκάλους, παράλληλα, με την αξιοκρατική επιλογή τους με δημοκρατικές, ανοιχτές κι ορατές διαδικασίες.
2. Να καταργηθούν τα αναιτιολόγητα προνόμια και να ανοίξει ο δρόμος για κάθε άξιο επιστήμονα μέσα κι έξω απ' τα Πανεπιστήμια, χωρίς τα μέχρι σήμερα εμπόδια, να αναπτύξει τις δημιουργικές του ικανότητες και να συμβάλει στην αναγέννηση της Ανώτατης Παιδείας μας.

3. Να γίνει το Πανεπιστήμιο κύτταρο προόδου κι ουσιαστικής συμβολής της διδασκαλίας, της έρευνας και της τεχνολογίας, στην προκοπή της Πατρίδας μας και στην ολόπλευρη αξιοποίηση των φυσικών κι ανθρώπινων δυνάμεων και δυνατοτήτων της.

4. Να εκλείψουν τα οξυμένα και σωρευμένα «εξεταστικά προβλήματα» μέσα απ' τη ρύθμιση των εξαμηνιαίων μαθημάτων, και τις βαθειές δομικές αλλαγές στα Α.Ε.Ι.

5. Ν' αναπτυχθεί η ισότιμη συνεργασία δασκάλων και φοιτητών, θεμέλιο απελευθέρωσης των δημιουργικών ικανοτήτων τους, και ανάληψης ουσιαστικών ευθυνών από τους φοιτητές.

6. Ν' αξιοποιηθεί σ' εθνικό επίπεδο, όλο το επιστημονικό δυναμικό της Ελλάδας και της διασποράς κι όλο το υφιστάμενο διδακτικό προσωπικό των Α.Ε.Ι. με αντικειμενικά κριτήρια, και γνώσιμα τη βέλτιστη συμβολή τους στην εκπαιδευτική κι ερευνητική διαδικασία.

7. Να ουσιαστικοποιηθεί και να περιφρουρηθεί η συνταγματική επιταγή της πλήρους Αυτοδιοίκησης των Α.Ε.Ι. και να τεθεί τέρμα στις στρεβλώσεις της έννοιας της «αυτοτέλειας», ώστε να μην ταυτίζεται με την έννοια της αυτονομίας του Καθηγητικού σώματος.

8. Να συγκεκριμενοποιηθεί και να υλοποιηθεί η συνταγματική επιταγή της εποπτείας της Ανώτατης Παιδείας από το Κράτος σε ακαδημαϊκό και κοινωνικό επίπεδο.

Πιστεύουμε ότι με το Νόμο Πλαίσιο για τα Α.Ε.Ι. που καταθέτει για συζήτηση στη Βουλή των Ελλήνων, το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, δημιουργούνται οι όροι σε ιδεολογικό, πολιτικό, επιστημονικό και κοινωνικό επίπεδο, για να πάψουν τα Πανεπιστήμιά μας να είναι πεδία πολιτικής κι ανατιολόγητης πια στις νέες συνθήκες, αντίθεσης.

Για να γίνουν κύτταρα δημιουργικής και συλλογικής δημοκρατικής σύνθεσης και αποτελεσματικής εκπαιδευτικής κι ερευνητικής δουλειάς, με ενεργό κι ουσιαστική τη συμμετοχή των Πανεπιστημιακών Δασκάλων και των φοιτητών και όλων των εργαζομένων στα Α.Ε.Ι. Μ' αυτό τον τρόπο θα μετατρέπουν το υστέρημα του ελληνικού λαού, που επενδύεται στην Παιδεία, σε συγκεκριμένη συμβολή στον αγώνα για στήριξη της Εθνικής Ανεξαρτησίας και της Ανάπτυξης του τόπου μας».

3. Η στάση των δυνάμεων της συντήρησης και της αντίδρασης.

Όπως ήταν φυσικό, οι δυνάμεις της αντίδρασης και της συντήρησης, θεώρησαν τον νόμο πλαίσιο για τα πανεπιστήμια, έγκλημα καθοσίωσης κατά της «καθεστηκίας τάξεως», μια που, και την περίοδο του Βαυαρικού Πανεπιστημίου στην Ελλάδα αλλά και απ' το 1932 ως το 1982 που ίσχυε ο προηγούμενος νόμος για την Ανώτατη Παιδεία, είχαν ταυτισθεί απόλυτα, ιδεολογικά, πολιτικά και κοινωνικά και σχεδόν ιδιοκτησιακά, προσωπικά κι οικογενειακά, με την φεουδαρχική πανεπιστημιακή εξουσία των τακτικών καθηγητών.

Δεν χρειάζεται για όσους «παροικούν την Ιερουσαλήμ», γι' αυτόν τον ισχυρισμό, κανένα άλλο αποδεικτικό στοιχείο απ' το γεγονός, ότι διάσημοι έλληνες επιστήμονες, όχι μόνο κομμουνιστές και σοσιαλιστές, αλλά και αστοί δημοκράτες, δεν μπόρεσαν ποτέ να εκλεγούν καθηγητές, απ' τον εσμό των πολλές φορές εντελώς ανάξιων επιστημονικά καθηγητών, που όμως, προσκυνούσαν κάθε μορφής εξουσία, χειροκροτούσαν τις δικτατορίες, κι εξαργύρωσαν γι' αυτό ακριβώς τον μονοπωλιακό τίτλο τους στην αγορά.

Κι όσοι οριακά και συγκυριακά, κατάφεραν τυχαία, να βρεθούν μέσα στα πανεπιστήμια, διώχτηκαν, ή την περίοδο της δικτατορίας του Μεταξά, ή την περίοδο του εμφύλιου πόλεμου, ή την περίοδο της ξενοκίνητης στρατιωτικής δικτατορίας (1967-1974).

Στην Ελλάδα γνωρίζουν όλοι την αποθέωση του νεαρισμού στα πανεπιστήμια, με «έδρες», που κληρονομήθηκαν, ή δόθηκαν προίκες, ή αγοράστηκαν με διάφορα τιμήματα, ή περίμεναν δέκα και είκοσι χρόνια για να πληρωθούν,

μέχρι να μεγαλώσει ο γιός του καθηγητή, να σπουδάσει, για να είναι ο βέβαιος διάδοχος, ή να βρεθεί ο γαμπρός της πολύφερνης κόρης.

Στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο π.χ. (και βέβαια όχι μόνο σ' αυτό) υπήρξαν δύο αδέρφια καθηγητές, ο ένας συνεργάτης της δικτατορίας του Μεταξά, κι ο άλλος της στρατιωτικής δικτατορίας, αλλά και οι δύο γιοί του πρώτου απ' αυτούς, απ' τους οποίους ο ένας και τιμωρήθηκε, (ακόμα κι απ' τη Νέα Δημοκρατία) μετά τη μεταπολίτευση, για τη συνεργασία του με την δικτατορία του 67.

Σ' ένα τέτοιο κλίμα αναξιοπρεπών, αντιεπιστημονικών, ευνοιοκρατικών και μη αξιοκρατικών διαδικασιών, που εξασφάλισαν όμως τη σίγουρη διαδοχή της εξουσίας και στα πανεπιστήμια και στην κοινωνία, η επιβολή με το νόμο 1268/82, διάφανων στο φως της δημοσιότητας, αξιοκρατικών, αντικειμενικών διαδικασιών εκλογής καθηγητών, η ισότιμη συμμετοχή των φοιτητών και των νέων πανεπιστημιακών δασκάλων στην εκπαιδευτική κι ερευνητική δουλειά και στη διοίκηση των ΑΕΙ, θεωρήθηκε απ' την παλιά φρουρά ως απαράδεκτη ισοπέδωση των κατεστημένων «αξιών», ως χαριστική μεταχείριση των νέων πανεπιστημιακών δασκάλων (που αυτοί είχαν επιλέξει, και οι οποίοι όμως κάναν πάντα και την περισσότερη δουλειά στα ΑΕΙ) κι ως υποδούλωση των αυθεντιών τους, στην «κομματική» δύναμη των φοιτητών.

Έτσι οι πιο δακτυλοδεικτούμενοι απ' αυτούς, πέρα απ' την ανοιχτή υπονόμευση του νόμου, με την κατά συρροή αναίτια απουσία τους απ' τις συνελεύσεις των καινούργιων δημοκρατικών οργάνων διοίκησης των ΑΕΙ, (ώστε σε πολλές περιπτώσεις να μην υπάρχει απαρτία, ούτε για διαμόρφωση των νέων προγραμμάτων σπουδών, ούτε για εκλογή μελών του διδακτικού προσωπικού κλπ.), προσέφυγαν στο Συμβούλιο της Επικρατείας για την ακύρωση καιρίων διατάξεών του, προσπάθησαν ν' αναμείξουν επανειλημμένα, αλλά ατελέσφορα το θεσμό του Προέδρου της Δημοκρατίας στην υπεράσπιση των προσωπικών τους συμφερόντων, και ταυτίστηκαν απόλυτα με τη νέα ηγεσία του κόμματος της δεξιάς που επιστρατεύτηκε απ' τις δυνάμεις της εξάρτησης και της συντήρησης, για να δώσει τον «υπερ πάντων» αγώνα ενάντια στην αλλαγή, και την κοινωνική πρόοδο.

Θα ήταν όμως ασέβεια στην αλήθεια, αν δεν διακρίναμε στους κόλπους των παραδοσιακών συντηρητικών δυνάμεων, μία ελπιδοφόρα τάση νέων κύρια πανεπιστημιακών, που νηφάλια κι αντικειμενικά αναγνώρισαν ότι ο νόμος 1268/82 (παρά τις επί μέρους διαφορές τους), διαμόρφωνε με σιγουριά το δρόμο, για ένα ανοιχτό στην πρόοδο, πλουραλιστικό κι αξιοκρατικό πανεπιστήμιο, στα χέρια των φορέων του, ένα πανεπιστήμιο, που έσβυνε για πάντα τη δυνατότητα να χρησιμοποιηθεί από οποιονδήποτε και για οποιοδήποτε κομματικό ή άλλο σκοπό.

Σε ιδιαίτερες δε, συνομιλίες τους με στελέχη της αλλαγής στο Υπουργείο Παιδείας, ακόμα και ευπρεπείς κοινοβουλευτικοί άνδρες της δεξιάς που στο παρελθόν είχαν κυβερνητικές ευθύνες στον τομέα της Παιδείας, κι είχαν γνωρίσει τον ασφυκτικό κλοιό του κοινωνικού κατεστημένου των «δικών» τους τακτικών καθηγητών, την δίψα τους για «εξουσία» κάθε φύσης, την μονοπώ-

ληση των ειδικών κονδυλίων στους πανεπιστημιακούς προϋπολογισμούς, την χωρίς όρια καπηλεία του τίτλου τους στην κλινική, το ιατρείο, τη βιομηχανία, το δικηγορικό και τεχνικό γραφείο για θησαυρισμό, την αναξιοπίστη διαβολή συναδέλφων τους, την χωρίς αιδώ προσχώρησή τους στη δικτατορία και την επανάκαψή τους στη Νέα Δημοκρατία με τη μεταπολίτευση, τη χυδαία εμπορία παρωχημένων, ή αντιγραμμένων βιβλίων (που απόδιδε για μερικούς απ' αυτούς πολλαπλάσια έσοδα σε σχέση με το μισθό τους) κλπ:

- *παραδέχονταν ότι πρέπει να γίνει μία αποφασιστική τομή στην Ανώτατη Παιδεία, και ομολογούσαν, ότι όσοι απ' αυτούς την ήθελαν δεν μπόρεσαν να την αποτολήσουν όταν ήταν στην κυβέρνηση, κι*
- *ενεθάρρυναν το ΠΑΣΟΚ να μην υποχωρήσει, στην αναμενόμενη πολυποικίλη πίεση του κατεστημένου, ζητώντας ταυτόχρονα κατανόηση για την πολεμική, που για λόγους κομματικής γραμμής, ήταν υποχρεωμένοι να ασκήσουν κατά τη συζήτηση του Σχεδίου Νόμου στη Βουλή.*

4. Η στάση της παραδοσιακής αριστεράς

Η παραδοσιακή αριστερά, αλλά κι οι ανένταχτες ομάδες και συνεπώς κι οι αντίστοιχες παρατάξεις στο χώρο των πανεπιστημιακών δασκάλων, (Επιστημονικό Διδακτικό Προσωπικό) και των φοιτητών, στάθηκαν αρχικά, ευμενώς αμήχανα μπροστά στο νόμο πλαίσιο για τα Α.Ε.Ι., χωρίς να μπορούν ν' αποφύγουν τον πειρασμό μιας, χωρίς αντικειμενική βάση, κριτικής.

Απ' τη μια μεριά γιατί είχαν διαμορφώσει, απ' τα χρόνια της δικτατορίας ακόμη, συναγωνιστικούς δεσμούς και κοινές θέσεις για τη διαρθρωτική αλλαγή που ήταν κατά κοινή ομολογία αδήριτη ανάγκη στα πανεπιστήμια μας, κι είχαν πάρει μέρος σε κοινούς αγώνες με όσους απ' το ΠΑΣΟΚ είχαν πια την ευθύνη για την πολιτική Ανώτατης Παιδείας, κι απ' την άλλη, γιατί το κάθε κομμάτι της παραδοσιακής αριστεράς, αλλά κι οι ανένταχτοι, ο καθ' ένας απ' τη δική του σκοπιά, όφειλαν για την τιμή των όπλων, να δηλώσουν την αποστασιοποίησή τους, απ' την πανηγυρική επικρότηση της κυβερνητικής πολιτικής στο συγκεκριμένο πεδίο, για να μπορούν να περιφρουρήσουν χωρίς αμφισβητήσεις στο χώρο τους, τον συνολικό αντιπολιτευτικό τους λόγο.

Έτσι παρά το γεγονός ότι ο Νόμος 1268/82, απόδιδε για κάθε καλόπιστο παρατηρητή αξιόπιστα την μετάφραση, των αρχών για την Παιδεία και τη δομική αλλαγή στην κοινωνία της Ιδρυτικής Διακήρυξης του ΠΑΣΟΚ, αλλά και των έντεκα κοινών θέσεων της ΕΦΕΕ για την Ανώτατη Παιδεία, σε συγκεκριμένη θεσμική πράξη, τόσο το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας, όσο και το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας Εσωτερικού, συνεπικουρούμενο σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό από ομάδες και συσπειρώσεις της αριστεράς, μόλις ψηφίσθηκε ο νόμος απ' την Εθνική Αντιπροσωπεία, έσπευσαν να καταγγείλουν την δήθεν απόκλισή του από τις προτάσεις των φοιτητών, αλλά και την «έλλειψη» διαλόγου στη φάση της σύνταξής του.

Στην πράξη όμως, οι δυνάμεις της παραδοσιακής αριστεράς στα πανεπι-

στήμια αλλά κι έξω απ' αυτά, στήριξαν ενεργά την εφαρμογή του νόμου, στα πρώτα του βήματα, διατηρώντας πάντα, τη ρητή τους αντίθεση στις διατάξεις του για την Εθνική Ακαδημία Γραμμάτων κι Επιστημών (ΕΑΓΕ) και τις Μεταπτυχιακές Σχολές, χωρίς όμως να φθάνουν σε ρήξη, ούτε και σ' αυτά τα δύο σημεία. Αντίθετα μάλιστα, αλλά και σε αντίφαση με την κριτική του, το ΚΚΕ πχ., ήταν το πρώτο και μόνο κόμμα της Βουλής που έδωσε τον εκπρόσωπό του στην διακομματική επιτροπή κρίσης των πρώτων υποψηφιοτήτων της ΕΑΓΕ.

Το ΚΚΕ εσωτερικού, όπως άλλωστε συνηθίζει σ' όλα τα πεδία της δημόσιας ζωής, επέκρινε και στο νόμο πλαίσιο, τις διαδικασίες σύνταξής του, παρ' όλο που στο κείμενό του, δεν μπορούσε αντικειμενικά, παρά ν' αναγνωρίσει όλες τις θέσεις για τις οποίες το πανεπιστημιακό κίνημα, ενιαίο, αγωνιζόταν ήδη ενωτικά επί δέκα χρόνια τουλάχιστον.

Παράλληλα, το ΚΚΕ εσωτερικού, άφηνε συχνά να εκδηλώνεται μία έντονη δυσaréσκειά του για τη δήθεν στενότερη συνεργασία του ΠΑΣΟΚ με το ΚΚΕ, αναπαράγοντας και στην υπόθεση της αλλαγής στα πανεπιστήμια την μόνη, κύρια και δομικής φύσης ως τότε τουλάχιστον, αντιπαράθεσή τους προς το ΚΚΕ.

Πολλές από τις ανένταχτες ομάδες της αριστεράς αντιλήφθηκαν, αλλά κι επισήμαναν σε πολλές ευκαιρίες, μέσα απ' τα περιοδικά τους, το ριζοσπαστικό χαρακτήρα του σχεδίου νόμου, αλλά και την πλήρη ιδεολογική του αυτονομία κι αυτοδυναμία κι έτσι η εναντίωσή τους στο νόμο, δεν ήταν παρά μια άρνηση στην αντικειμενική ηγεμονία του ΠΑΣΟΚ σ' επίπεδο επιθετικών πρωτοβουλιών δόμησης και λειτουργίας ενός νέου, δημοκρατικού και σύγχρονου πανεπιστήμιου, μοντέλου αλλά και θεμέλιου για την κοινωνία των πολιτών, για την ίδια την κοινωνική αλλαγή, που το ΠΑΣΟΚ επαγγελόταν.

Το ΠΑΣΟΚ κι η πολιτική ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας για την Ανώτατη Παιδεία, είχαν καταφέρει μέσα σε εννιά μήνες, να σχεδιάσουν και να θεομοθετήσουν, με αυτοπεποίθηση κι αξιοπιστία, τη διαρθρωτική αλλαγή στα πανεπιστήμια, που ξεπερνούσε απ' τ' αριστερά κάθε σύνθημα και διεκδίκηση, κάθε θεωρητική αναζήτηση και κάθε προσδοκία της παραδοσιακής αριστεράς, και το κυριότερο, *έκανε τη θεωρία πράξη και την εμπιστευόταν στο ζωντανό πανεπιστημιακό κίνημα να την αξιοποιήσει να τη διευρύνει και να την πλουτίσει με την καθημερινή ζωή και δράση του.*

Κι αυτή η βίαια πρόκληση του ΠΑΣΟΚ, απαιτούσε *εδώ και τώρα*, όχι μόνο να ξεπεραστούν οι χρόνιες αδυναμίες των μαζικών κινήματων, οι ηγεμονισμοί συγκεκριμένων παρατάξεων, οι συντεχνιακές λογικές και πρακτικές πανεπιστημιακών φορέων, οι αναποτελεσματικές, πολωτικές κι απωθητικές για τη μεγάλη μάζα των φοιτητών διαδικασίες, *αλλά και ν' αποδειχθούν άμεσα*, μέσα απ' την ισότιμη συμμετοχή των φορέων στην πλήρη κι ουσιαστική αυτοδιοίκηση κι αυτοδιαχείριση των Α.Ε.Ι., *και το κυριότερο να αποδείχονται καθημερινά στην πράξη*, η ωριμότητα, η ευθύνη, η φαντασία, η πρωτοβουλία κι η δημιουργική συνεργασία δασκάλων και φοιτητών, τόσο στη διδασκαλία και την έρευνα, όσο και στη σύνδεση του Πανεπιστημίου με την κοινότητα,

αλλά και στην αποτελεσματική συμβολή του στην πορεία για μία Ελλάδα Εθνικά Ανεξάρτητη, Ειρηνική, Δημοκρατική και Κοινωνικά Δίκαια.

Η δομική αλλαγή λοιπόν στα πανεπιστήμια, που αναγόρευε τους φορείς τους σε πρωταγωνιστές των εξελίξεων, κι εμπιστευόταν την κατοχύρωση, τη διεύρυνση και το συνεχές βάθαιμά της, στον «πατριωτισμό» και την υπευθυνότητα των δασκάλων και των φοιτητών και των άλλων εργαζόμενων, απαιτούσε την άμεση, θετική κι ενεργητική συμπαράταξη κι ενωτική δράση κάθε ζωντανής προοδευτικής δύναμης στην Ανώτατη Παιδεία, το γενναιοδωρο ξεπέραςμα κάθε μικροκομματικής ή μικροπαραταξιακής επιδίωξης, και τον συνειδητό αλλά και φυσιολογικό στις νέες συνθήκες αναπροσανατολισμό του πανεπιστημιακού κινήματος, από κίνημα διαμαρτυρίας, διεκδίκησης και ανυποχώρητης πάλης με την άρχουσα τάξη και το κατεστημένο, σε κίνημα δημιουργικής δουλειάς και δράσης, σε κίνημα αυτοδιαχείρισης ενός πανεπιστημίου ταγμένου στην υπηρεσία του λαού και του τόπου.

Η αλλαγή αυτή τον Ιούλιο του 82 ήταν πια, θεσμικά, πράξη, κι αιφνidiaζε αντικειμενικά τις φίλιες μέχρι τότε και συναγωνιστικές δυνάμεις της παραδοσιακής αριστεράς και των ανένταχτων, αφήνοντας μετέωρες κι αστήριχτες τις μίζερες κριτικές τους, για τον «μικροαστικό», «απλά εκσυγχρονιστικό», «στο πλαίσιο του συστήματος», ή «διαχειριστικό της κρίσης του καπιταλισμού» χαρακτήρα της επαγγελλόμενης απ' το ΠΑΣΟΚ κοινωνικής αλλαγής.

Έτσι η αντιφατική πολιτική της παραδοσιακής αριστεράς, «στήριξης, αλλά υπό όρους και με επιφυλάξεις», της εφαρμογής του νόμου 1268/82, για να μην ταυτισθεί με την Κυβερνητική Πολιτική ακόμα και στα πεδία που το ΠΑΣΟΚ την υπερκερνούσε απ' τ' αριστερά, (ποσοστά συμμετοχής των φοιτητών στις εκλογές των Πρυτάνεων, των Κοσμητόρων και των Προέδρων των Τμημάτων 100% του αριθμού των δασκάλων, κρίση της διδακτικής ικανότητας για εκλογή καθηγητών κάθε βαθμίδα κατά 100% και μόνο απ' τους φοιτητές, ισοπεδωτικά ίση συμμετοχή των κομμάτων της Βουλής στο Εθνικό Συμβούλιο Ανώτατης Παιδείας και στις διαδικασίες συγκρότησης της Εθνικής Ακαδημίας Γραμμάτων κι Επιστημών (1 ΠΑΣΟΚ, 1 Νέα Δημοκρατία, κι 1 ΚΚΕ) διαμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών κι αποφάσεις για όλα τα ζητήματα εκπαίδευσης, έρευνας, διοίκησης κλπ. απ' τις Γενικές Συνελεύσεις των Τμημάτων και τα άλλα όργανα των ΑΕΙ με συμμετοχή των φοιτητών σε ποσοστό 50% του αριθμού των πανεπιστημιακών δασκάλων, κλπ), στέρησε αντικειμενικά την υπόθεση της Αλλαγής στα πανεπιστήμια, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, (ανάλογα πάντα και με τον υποκειμενικό παράγοντα, τις συνεχειακές καταβολές, αλλά και τις συγκεκριμένες συνθήκες σε κάθε τμήμα), απ' την πρωτόβουλη κι επιθετική δυναμική της ενωμένης, συνειδητής κι ανυποχώρητης πάλης για την ολόλευρη κι αποτελεσματική της κατοχύρωση.

Και ήταν μόνο, η λυσσώδης επίθεση για δήθεν αντισυνταγματικότητα του θεσμού, (που ανάλαβε απ' την πρώτη μέρα ψήφισης του νόμου η αντίδραση κι η συντήρηση, (με τις αλληπάλληλες κι επαναληπτικές προσφυγές στο Συμβούλιο της Επικρατείας των πιο καταδικασμένων στη συνείδηση του λαού: καθηγητών-συνεργατών της δικτατορίας, που διασώθηκαν στην μεταπολίτευ-

ση απ' το κόμμα της συντήρησης, καθηγητών-εμπόρων του μέχρι το 1982 πανίσχυρου τίτλου τους, καθηγητών-μελών των παρεκκλησιαστικών οργανώσεων κλπ.), που κατάφερε σε οριακές και κρίσιμες στιγμές, να συσπειρώνει δυναμικά και χωρίς πια μίζερες κριτικές, όχι μόνο το σύνολο των προοδευτικών δυνάμεων δασκάλων και φοιτητών στα ΑΕΙ, στην στήριξη του Νόμου 1268/1982, αλλά ακόμη και παραδοσιακά συντηρητικούς αλλά αξίους καθηγητές, που μπορούσαν εύκολα να εξηγήσουν την αναξιοπιστία και την ποιότητα των αιτιάσεων των ανάξιων συναδέλφων τους.

Αλλά η στάση της παραδοσιακής αριστεράς είναι σε μεγάλο βαθμό φυσική συνέπεια της γενικότερης πολιτικής κατάστασης στην Ελλάδα και των εξελίξεων στην κοινωνική κι οικονομική ζωή του τόπου μας, τα χρόνια της ραγδαίας ανάπτυξης του ΠΑ.ΣΟ.Κ. κι ιδιαίτερα μετά το πέρασμά του στην κυβέρνηση.

Γιατί το ΠΑΣΟΚ, παρά τα λάθη και τις εγγενείς αντιφάσεις του, πρόσφερε στην Ελληνική Κοινωνία μία αξιόπιστη κι ειλικρινή πρόταση αλλαγής, με το λαό πρωταγωνιστή των εξελίξεων και μάλιστα, με τον συγκεκριμένο, κι όχι τον θεωρητικά εξιδανικευμένο λαό. *Κι έτσι η επαναστατική στρατηγική του ΠΑΣΟΚ, ρεαλιστική και μακροπρόθεσμα ριζοσπαστικότερη από την στρατηγική της παραδοσιακής αριστεράς, συναρτούσε και συναρτά την έκταση, το βάθος και την υπεράσπιση της δομικής κοινωνικής αλλαγής, απ' το βαθμό που το μαζικό και το λαϊκό κίνημα μπορεί κάθε φορά να κατανοήσει, να συνειδητοποιήσει, ν' αποδεχθεί και να συμπαραταχθεί ώριμα, υπεύθυνα κι ανυποχώρητα στην πάλη για την κατοχύρωση και διασφάλιση του κάθε βήματος.*

Το ΠΑΣΟΚ ανέλυσε προσεχτικά την εξέλιξη και τη σημερινή κατάσταση του κοινωνικού σχηματισμού στην Ελλάδα, την ταξική του διάρθρωση, αξιολόγησε τον ιδιαίτερο ρόλο των ιδεολογικών μηχανισμών της άρχουσας τάξης, κι επέλεξε τον κρισιμότερο, την Παιδεία για να δώσει την πρώτη του μάχη και μάλιστα στα πανεπιστήμια. *Και γιατί οι προοδευτικές δυνάμεις είχαν συνολικά τους εννοϊκότερους συσχετισμούς, αλλά και γιατί οι επιπτώσεις της αλλαγής στα πανεπιστήμια θα ήταν θετικές, καταλυτικές και πολυδιάστατες για ολόκληρη την παιδεία και την κοινωνία.*

Δεν πρόκρινε λοιπόν άκαιρες κι ολομέτωπες ρήξεις σε άλλα πεδία της κοινωνικής και ταξικής πάλης, αλλά αξιοποιώντας την ιστορική πείρα της κομμουνιστικής αριστεράς, θέλησε μεθοδικά και συστηματικά, με την ουσιαστική συμμετοχή του λαού στο πιο πληροφόρημένο, μορφωμένο κι ανοιχτό στις νέες ιδέες, τις εξελίξεις, και την πρόοδο τμήμα του, αυτούς δηλαδή που ζουν και εργάζονται μέσα στα πανεπιστήμια, να διαμορφώσει τους όρους, τις προϋποθέσεις, την προοπτική και τη δυναμική των κοινωνικών εξελίξεων για την αλλαγή.

Και βέβαια ο νόμος 1268/82, «ο πιο ριζοσπαστικός νόμος που υπάρχει συγκρινόμενος με τον αντίστοιχο οποιασδήποτε χώρας» όπως τόνισε στη συνέντευξή του στους ξένους ανταποκριτές (19.10.82), κι επανέλαβε πολλές φορές αργότερα ο Πρωθυπουργός Ανδρέας Παπανδρέου, δεν πρόκυψε, ούτε βέβαια μπορούσε, να προκύψει, με «ανώδυνο τοκετό». Υπήρξαν και «σώφρο-

νες ρεαλιστές» που ζητούσαν «πιο συνετά και προσεχτικά βήματα», και απαισιόδοξοι από φύση, που ήταν τόσο σίγουροι για την παντοδυναμία του καθηγητικού κατεστημένου, ώστε να πιστεύουν ότι με τα πλοκάμια του θα ενσωμάτωνε και θα αλλοτρίωνε και την πιο επαναστατική αλλαγή, αλλά ακόμα και επιτήδριοι, (κάποιοι με παληές προς εξαργύρωση δημοκρατικές περγαμηνές, αλλά και κάποιοι καιροσκόποι, όψιμοι δήθεν υποστηρικτές της αλλαγής), που περιμένοντας απ' αυτό το νόμο, απλά και μόνο ν' ανατρέψει τους συσχετισμούς δύναμης στα πανεπιστήμια προς όφελός τους, όταν διαπίστωσαν την επαναστατική του προοπτική, έγιναν δέκτες κι απολογητές της πιο μαύρης προπαγάνδας, που μεγαλοποιούσε δραματικά τις αναπόφευκτες δυσκολίες της φάσης της μετάβασης απ' το «παλιό», στο «καινούργιο», απ' τον αυταρχισμό και την αυθαιρέσια της «Έδρας», στη δημοκρατία (πολλές φορές ισοπεδωτική) του τμήματος.

Στις περιπτώσεις αυτές όμως, και πάλι η παραδοσιακή αριστερά αλλά κι οι ανένταχτες ομάδες ξεπέρασαν τη μίζερη κριτική τους και συσπειρώθηκαν με το ΠΑΣΟΚ και τις παρατάξεις που εκφράζονται ιδεολογικά απ' αυτό, για τη στήριξη του Νόμου και την ανυποχώρητη εφαρμογή του.

5. Η κατάσταση στα Α.Ε.Ι. σήμερα

Η κατάσταση στα Α.Ε.Ι. σήμερα, τρία χρόνια μετά την ψήφιση του νόμου 1268/82 για τη Δομή, και Λειτουργία των ΑΕΙ και την έναρξη ισχύος του, σημαδεύεται αποφασιστικά απ' τα παρακάτω δεδομένα σε πολιτικό επίπεδο:

1. Το ΠΑΣΟΚ με ενιαία, σαφή και καθαρή γραμμή στο κόμμα και την Κυβέρνηση, όπως εκφράστηκε επανειλημμένα αλλά και τελευταία, τόσο με τη συνέντευξη στα ΝΕΑ της Κυριακής, όσο και στον λόγο του Πρωθυπουργού στο Συνέδριο των Πρυτάνεων των Ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων, που έγινε το 1984 στην Αθήνα, στήριξε και στηρίζει αποφασιστικά τον επαναστατικό νόμο πλαίσιο για τα ΑΕΙ, με όλες του τις δυνάμεις, τόσο στην πανεπιστημιακή δουλειά και δράση, όσο και στο Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο, στο οποίο οδηγήθηκε η διαφωνία του Συμβουλίου της Επικρατείας με τον Άρειο Πάγο για τη συνταγματικότητα καιρίων διατάξεων του νόμου.

Στην κατεύθυνση αυτή, προώθησε στη βουλή και ψήφισε με το Νόμο 1404/83, συμπληρωματική διάταξη για το νόμο πλαίσιο, με την οποία ουσιαστικοποιείται στο διηνεκές, η πλήρης ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ κι ΑΥΤΟΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ των Πανεπιστημίων μας, αποδείχνοντας στην πράξη ότι το ΠΑΣΟΚ δεν ήθελε να διαδεχθεί τη δεξιά στη διαχείριση του ιδεολογικού μηχανισμού της Παιδείας, αλλά να εμπιστευθεί στον ίδιο το λαό και συγκεκριμένα στο πανεπιστημιακό κίνημα και στους κοινωνικούς φορείς, αλλά και εξ ίσου σ' όλα τα κόμματα της Βουλής, την τιμή και την ευθύνη να χτίσουν το νέο δημοκρατικό και σύγχρονο πανεπιστήμιο που θα στηρίζει την πρόοδο του τόπου μας και την προκοπή του λαού μας.

Η συμπλήρωση αυτή του Νόμου δίνει το δικαίωμα στη Σύγκλητο:

«να αποφασίζει για κάθε θέμα που αναφέρεται στην Οργάνωση και Λειτουργία του οικείου Α.Ε.Ι., στη διεξαγωγή και βελτίωση του διδακτικού, ερευνητικού, εκπαιδευτικού κι επιμορφωτικού έργου του Ιδρύματος, την ανάληψη πρωτοβουλιών σύνδεσης του Α.Ε.Ι. με την κοινότητα και συμβολής του στην Περιφερειακή Ανάπτυξη, καθώς και στην επίλυση όλων των προβλημάτων — μετά από γνώμη των αρμόδιων συλλογικών οργάνων όπου απαιτείται — τα οποία ανακύπτουν, τόσο κατά την εφαρμογή των διατάξεων της κείμενης νομοθεσίας, όσο και κατά την πορεία και εξέλιξη της πανεπιστημιακής ζωής.

Είναι αυτονόητο, ότι με μια τέτοια ευρύτατη εξουσιοδότηση προς τα δημοκρατικά εκλεγμένα πανεπιστημιακά όργανα, (με τη δυναμική, αλλά και τις αδυναμίες τους), το ΠΑΣΟΚ, έδωσε πρώτο το παράδειγμα και προκάλεσε τις πολιτικές δυνάμεις του τόπου, να ξεπεράσουν θεμιτές κι αθέμιτες σκοπιμότητες και μικροκομματικές επιδιώξεις, να δουν την Ανώτατη Παιδεία μας ως εθνικό θέμα και να συμβάλουν θετικά, η κάθε μία με την ιδιαιτερότητα και τη φυσιογνωμία της για να δουλέψουν σωστά τα πανεπιστήμια μας να εκδημοκρατισθούν και να εκσυγχρονισθούν τα περιεχόμενα σπουδών τους, και ν' αναβαθμισθεί η ποιότητα της διδασκαλίας και της έρευνας.

Η δυναμική όμως αυτή θεσμική πρωτοβουλία του ΠΑΣΟΚ απαιτούσε κι απαιτεί κάθε μέρα πριν απ' όλα, την αξιόπιστη μετάφρασή της σε πράξη, σε κάθε όργανο και λειτουργία της πανεπιστημιακής ζωής και δράσης, από τα στελέχη, τα μέλη και τους φίλους του ΠΑΣΟΚ, δάσκαλους και φοιτητές.

Γιατί αυτοί, με τη ζωντανή συμμετοχή τους στις Γενικές Συνελεύσεις, με τις υπεύθυνες επεξεργασίες τους, με την ανοιχτόμυαλη και χωρίς αποκλεισμούς διάθεσή τους για δημιουργική συνεργασία, με κάθε δάσκαλο και φοιτητή που πονάει το ελληνικό πανεπιστήμιο ανεξάρτητα απ' την ιδεολογικοπολιτική τους ένταξη, με την πολλή καθημερινή δουλειά τους, στις αίθουσες διδασκαλίας και τα εργαστήρια, με την αποφασιστική υπεράσπιση στην πράξη των αξιοκρατικών κι αντικειμενικών διαδικασιών που ο νόμος επιτάσσει, (θα έπρεπε και) πρέπει να διαμορφώνουν, τα σταθερά θεμέλια και τις προϋποθέσεις, για ν' αξιοποιηθούν και ν' αξιοποιούνται σε όλο και μεγαλύτερο βαθμό, οι τεράστιες δυνατότητες και προοπτικές που ανοίγει ο νόμος 1268/82 για την ανάπτυξη του ελληνικού πανεπιστημίου και την αποτελεσματική συμβολή του στην Ανάπτυξη και την Κοινωνική Πρόοδο.

Οι πανεπιστημιακοί, στελέχη μέλη και φίλοι του ΠΑΣΟΚ έχουν χρέος, συνεπείς προς τις αρχές της συμμετοχής, της κοινωνικοποίησης, της αποκέντρωσης και της αυτοδιαχείρισης, να συμβάλουν στη θεμελίωση ενός αυτόνομου, ακηδεμόνευτου, δημιουργικού κι ενωτικού κινήματος στον ιδιαίτερα προνομιακό κοινωνικό χώρο του πανεπιστημίου, που απεγκλωβισμένο απ' τις θεμιτές ίσως σε άλλους χώρους δευτερεύουσες αντιθέσεις, να δώσει μια νέα ποιότητα κι ώθηση στην πάλη για την κοινωνική αλλαγή, συνθέτοντας τη δυναμική και τις οπτικές όλων των δυνάμεων της προόδου, όχι πια σ' επίπεδο συνθημάτων αλλά, το κυριότερο με την πολλή δουλειά στις αίθουσες διδασκαλίας και τα εργαστήρια.

2. *Η Νέα Δημοκρατία*, ιδιαίτερα μετά την ανάδειξη της νέας ηγεσίας της, χωρίς ενδοιασμούς, επικεντρώνει κύρια, στην Αλλαγή στα Πανεπιστήμια και στο Εθνικό Σύστημα Υγείας, την χωρίς όρια, άκριτη επίθεσή της, επιχειρώντας όπως και στο γενικότερο πολιτικό επίπεδο, να συσπειρώσει κάθε συγγενή της ιδεολογικά δύναμη, ρίχνοντας συνειδητά γέφυρες στην φασιστική ακροδεξιά για την απόκρουση του «μαρξιστικού» ΠΑΣΟΚ. Δεν την ενδιαφέρει σ' αυτή τη φάση, ούτε καν να τηρήσει τα προσχήματα στοιχειώδους συνέπειας προς όσα επί δέκα χρόνια καταλόγιζε στις δυνάμεις του «μαρξιστικού», όπως διατεινονταν μετώπου, (του ΠΑΣΟΚ, του ΚΚΕ, του ΚΚΕ εσωτερικού και των άλλων μικρότερων προοδευτικών αριστερών παρατάξεων του πανεπιστημιακού κινήματος), «που ασύστολα κομματικοποιούσαν τα πανεπιστήμια ηγεμονεύοντας σ' αυτά».

Σήμερα η Ν.Δ.:* καμαρώνει για την παραμικρή νίκη των παρατάξεων της στους πρωτοετείς των πανεπιστημίων και την ίδια στιγμή δεν διστάζει να εκθέσει την αξιοπιστία της κατηγορώντας τ' άλλα κόμματα για κομματισμό της πανεπιστημιακής ζωής.

* καθοδηγεί την χυδαία επίθεση στον Άρειο Πάγο, το ανώτατο δικαστήριο που έκρινε συνταγματικές όλες τις διατάξεις του νόμου πλαίσιου, (διαφωνώντας με την απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας),

* συνεχίζει να παρενοχλεί την ομαλή λειτουργία των ΑΕΙ, με όσους απ' τους συντηρητικούς καθηγητές μπορεί ακόμη να χρησιμοποιεί σε ορισμένα τμήματα — θύλακες της αντίδρασης.

* δίνει απελπισμένη μάχη στο Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο για να ανακόψει με νομικό τρόπο το δρόμο της κοινωνικής αλλαγής, επιδιώκοντας ν' αναγορεύσει τη Δικαστική ως Νομοθετική εξουσία, περιφρονώντας τη λαϊκή βούληση και κυριαρχία όπως αυτή εκφράζεται απ' το Εθνικό Κοινοβούλιο.

3. *Το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας*, επηρεάζεται αποφασιστικά απ' τις μειζονες επιλογές του, εναντίωσης στο ΠΑΣΟΚ τόσο για τον Εκλογικό Νόμο που αυτό πρότεινε και ψήφισε, όσο και για τις, κατά το ΚΚΕ, προδιαγραφόμενες (αλλά διαψευσθείσες στην πράξη) εξελίξεις στο θέμα εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας, που απόδειχναν δήθεν, «συναινετικές διαδικασίες ΠΑΣΟΚ-Νέας Δημοκρατίας στο πλαίσιο δικομματικής εναλλαγής στην εξουσία».

Κάθε φορά άλλωστε που με αντικειμενικότητα και νηφαλιότητα στήριξε επιλογές του ΠΑΣΟΚ στις οποίες συμφωνούσε, αντιμετώπισε πυρά, τόσο απ' τη Δεξιά και το ΚΚΕ εσ. για δήθεν μορατόριουμ με το ΠΑΣΟΚ, «που του επιβάλλεται, απ' την υπερδύναμη του υπαρκτού σοσιαλισμού, λόγω της εξωτερικής (φιλειρηνικής κι ανεξάρτητης) πολιτικής του ΠΑΣΟΚ», όσο και από ισχυρή μερίδα της βάσης του, (κατά το πλείστο νέους, ή νέα μέλη του ΚΚΕ), που παραγνωρίζοντας τις συγκεκριμένες αντικειμενικές κι υποκειμενικές συνθήκες και την πρόσφατη ιστορική πείρα, πίεζαν και πιέζουν για ολομέτωπη ρήξη με το ΠΑΣΟΚ, για να μην απολογούνται ως ουραγοί της πολιτικής τους στις άλλες δυνάμεις.

Έτσι πέρα απ' την συμπαράταξη, συνήθως των παρατάξεων του πανεπιστημιακού κινήματος που βρίσκονται στον ιδεολογικό χώρο του ΚΚΕ, στα τρέχοντα ζητήματα λειτουργίας των πανεπιστημίων, λείπει στην πράξη η θερμή, πρωτόβουλη, απελευθερωτική δημιουργική συνεργασία των μελών κι οπαδών του στην μακρυνά πορεία —όχι χωρίς δυσκολίες κι αντιφάσεις— μετατροπής της επαναστατικής θεωρίας του νέου θεσμικού πλαισίου για την Ανώτατη Παιδεία σε συγκεκριμένη, χειροπιαστή και μη αναιρούμενη δομική αλλαγή.

Το ΚΚΕ θα μπορούσε ίσως να θυμηθεί εδώ τον Λένιν και να πράξει ανάλογα. «Όποιος περιμένει μια «καθαρή» κοινωνική επανάσταση ποτέ δεν θα την πετύχει».

(Λένιν «Άπαντα» 22ος τόμος, σελ. 340).

Κι ακόμα:

«Η ιστορία γενικά και η ιστορία των επαναστάσεων ιδιαίτερα, είναι πάντα πιο πλούσια σε περιεχόμενο, πιο πολύμορφη, πιο πολύπλευρη, πιο ζωντανή, πιο «πανούργα», από όσο φαντάζονται τα καλύτερα κόμματα, οι πιο συνειδητές πρωτοπορίες των πιο πρωτοπόρων τάξεων. Και αυτό είναι φυσικό γιατί οι καλύτερες πρωτοπορίες εκφράζουν τη συνείδηση, τη θέληση, το πάθος, τη φαντασία, δεκάδων χιλιάδων ανθρώπων, ενώ την επανάσταση την πραγματοποιούν σε στιγμές εξαιρετικής ανόδου και έντασης όλων των ανθρώπινων ικανοτήτων, η συνείδηση, η θέληση, το πάθος, η φαντασία δεκάδων εκατομμυρίων ανθρώπων που κεντρίζονται από τον πιο οξύ αγώνα των τάξεων».

(Λένιν: «Άπαντα» τόμος 31ος, σελ. 75)

4. Το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας, εσωτερικού, τα τελευταία χρόνια έχει αναγορεύσει ως κυρίαρχο, δομικό στοιχείο της πολιτικής του, την διασφάλιση της υπαρξής του στο λαό και της έστω και στοιχειώδους έκφρασής του στο Εθνικό Κοινοβούλιο, μια που από τις εκλογές του 1981 και εδώθε δεν διέθετε, ή διαθέτει μετά τις 2.6.1985 ένα μόνο βουλευτή.

Η αντί πάσης θυσίας μέχρι τώρα τουλάχιστον προσπάθεια του, διαφορισμού του απ' το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας, κι η ανάγκη της μέγιστης δυνατής συσπείρωσης, ακόμη κι ετεροκλήτων κοινωνικών ομάδων, κινήματων και προσωπικοτήτων, για την καταλυτική διεύρυνση της βάσης κι επιρροής του, συχνά το οδηγεί σε μία αντίθεση — ακόμη και στο νόμο πλαίσιο — «για την αντίθεση», κι αυτό βέβαια δημιουργεί μερικές φορές σοβαρά προβλήματα στην εφαρμογή του νόμου, ιδιαίτερα σε τμήματα που παραδοσιακά σ' επίπεδο ιδεολογίας, και πρακτικής, «ηγεμονεύει» (πχ. τμήμα αρχιτεκτονικής). Έτσι συχνά λείπει στην πράξη η πνοή, η δυναμική κι η φαντασία των μελών του, που θα ήταν μία πολύτιμη συνιστώσα στην εφαρμογή του νόμου.

5. Οι ανένταχτες ομάδες της αριστεράς, μετά τη μεταπολίτευση χάνουν σταδιακά, την μικρή άλλωστε αντικειμενικά επιρροή τους σε μαζικό επίπεδο, και συνεργάζονται συνηθέστατα με τις δυνάμεις του πανεπιστημιακού κινήματος, που αποτελούν την εγγύτερη ισοδυναμία τους, τις δυνάμεις δηλ. που ιδεολογικά βρίσκονται κοντά στο ΚΚΕ εσ. Παρά τη μικρή τους αριθμητικά δύναμη, διαθέτουν ακόμη μερικά αξιόλογα στελέχη στα πανεπιστήμια, που είναι όμως δέσμια της οπτικής απ' την οποία βλέπει η κάθε μία

απ' αυτές τις εξελίξεις, μέσα απ' το ιδιαίτερο πρίσμα της «επαναστατικής διαδικασίας και προοπτικής», που προκρίνει.

Με βάση τα δεδομένα αυτά σε πολιτικό επίπεδο, και την αντικειμενική τους επιρροή στο βαθύτατα πολιτικοποιημένο ελληνικό πανεπιστήμιο, ας δούμε τώρα μερικά ζητήματα, που αποτελούν σε μεγάλο βαθμό προεκτάσεις τους και τα οποία ο νόμος της αλλαγής για τη Δομή και Λειτουργία των Α.Ε.Ι. είχε συλλάβει και θέλησε με ενωτικό και δημιουργικό τρόπο ν' αντιμετωπίσει διαμορφώνοντας τις προϋποθέσεις· για το ξεπέρασμα εντάσεων, διλημάτων, πόλωσης συναισθηματικών φορτίσεων, δεκαετιών, αλλά και για την δημιουργική σύνθεση των αναπόφευκτων σε μία πλουραλιστική δημοκρατία πολιτικών διαφορών.

Και πρώτα πρώτα σήμερα, σ' όλα τα κόμματα, (ακόμα και στο κόμμα της δεξιάς, σε πολύ μικρό όμως βαθμό), έχουν αναδειχθεί σ' όλα τα πεδία δράσης τους, στελέχη του πανεπιστημιακού κινήματος απ' τη γενιά του 114 και της Αντίστασης στη δικτατορία, που βρέθηκαν δίπλα στους δύσκολους καιρούς και που διατηρούν παρά την πολιτική ένταση και πολλές φορές, την πόλωση του πολιτικού σκηνικού, συναγωνιστικούς δεσμούς, αλληλοεκτίμηση κι αλληλοσεβασμό, μ' άλλα λόγια, μιάν άλλης ποιότητας πολιτική σχέση, που η αξιοπιστία της δοκιμάστηκε, για πολλούς απ' αυτούς με εξορίες, φυλακίσεις και δίωξεις από κοινό αντίπαλο, στον κοινό αγώνα τους κατά της εξάρτησης και του φασισμού. Τα στελέχη αυτά πρέπει και μπορούν ν' αποστασιοποιήσουν την αλλαγή στην Παιδεία απ' την τρέχουσα πολιτική αντιπαράθεση και να συνεισφέρουν αποφασιστικά στην εφαρμογή της.

Το ΠΑΣΟΚ με το νόμο πλαίσιο της Αλλαγής για τη Δομή και Λειτουργία των ΑΕΙ, αποτάνθηκε μ' ευθύτητα στο πανεπιστημιακό κίνημα, χωρίς καμμία διάθεση χειραγώγησής του, (που άλλωστε θα δυναμίτιζε εκ γενετής την πολύτιμη για την αλλαγή ενωτική δράση όλων των προοδευτικών δυνάμεων, που αυτός ειδικά ο νόμος θέλησε στην πράξη να χτίσει στον ιδιαίτερα ευαίσθητο πανεπιστημιακό χώρο, για να διασφαλίσει την ανυποχώρητη εφαρμογή του), και ζήτησε να στηρίξει, επιθετικά και πρωτόβουλα, τις ίδιες τις κοινές τους θέσεις, που το ΠΑΣΟΚ μετά τη λαϊκή εντολή του Οκτώβρη του 81, θεώρησε χρέος του σύμφωνα με τις αρχές και το πρόγραμμά του να θεσμοθετήσει.

Αν κάποιες, θεμιτές ίσως σε κάποιο βαθμό κομματικές σκοπιμότητες, δεν επέτρεψαν απ' την πρώτη στιγμή αυτό να συμβεί, στην έκταση και το βάθος που ζητήθηκε απ' το ΠΑΣΟΚ, σήμερα παραμονές μάλιστα έκδοσης της απόφασης του Ανώτατου Ειδικού Δικαστηρίου, είναι καιρός να υπάρξει απ' όλους, ένας θετικός αναπροσανατολισμός αντιλήψεων, στάσεων και συμπεριφορών στην πανεπιστημιακή ζωή και δράση, που ν' αξιοποιεί τις τεράστιες θεσμικές δυνατότητες του νόμου 1268/82, και να θεμελιώσει ένα ελεύθερο, ζωντανό, δημοκρατικό, πλουραλιστικό και δημιουργικό πανεπιστήμιο, ένα αυτοδιοικούμενο κι αυτοδιαχειριζόμενο απ' τους φορείς του πανεπιστήμιο, που ν' ανοίγει καινούργιους δρόμους στην έρευνα και τη διδασκαλία και να διαμορφώνει τις σταθερές προϋποθέσεις για την Εθνική Ανεξαρτησία και την Ανάπτυξη του τόπου μας.

Προβλήματα που υπάρχουν ακόμη και πρέπει να αντιμετωπισθούν με ωριμότητα κι υπευθυνότητα απ' όλες τις ζωντανές πανεπιστημιακές δυνάμεις είναι:

1 να εξουδετερωθούν οι εναπομένουσες εστίες αντίδρασης κι υπονόμησης της αλλαγής στα πανεπιστήμια, με τις νόμιμες, πανεπιστημιακές διαδικασίες, και την ενωμένη δράση των δασκάλων και των φοιτητών.

Ο νόμος 1268/82 κι η συμπλήρωσή του με τον νόμο 1404/83 δίνουν πλήρη εξουσιοδότηση στη Σύγκλητο για να αντιμετωπίζει περιπτώσεις συνειδητών, καθυστερήσεων, αμελειών και παραλείψεων μελών του Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού, που σκόπιμα εμποδίζουν τη λειτουργία συλλογικών οργάνων στα οποία έχουν σοβαρή πλειοψηφία,

2. να σταματήσει ταυτόχρονα, η επικίνδυνη πόλωση που με αφορμή την τυφλή αντίθεση των ερεισμάτων της αντίδρασης στην εφαρμογή του νόμου, γεννά ρεβανσιστικές τάσεις και συντηρεί κι αναπαράγει λογικές και πρακτικές με έντονα τα συντεχνιακά χαρακτηριστικά από άλλα μέλη του Διδακτικού Προσωπικού,

3. να ενθαρρυνθούν, με φαντασία και συγκεκριμένες πρωτοβουλίες όλοι οι φοιτητές, που απογοητευμένοι απ' το παλιό αυταρχικό πανεπιστήμιο περιθωριοποιήθηκαν και δεν παίρνουν μέρος στις διαδικασίες που τους αφορούν, να γυρίσουν στο πανεπιστήμιο.

Η κυρίαρχη αντίληψη του νόμου είναι: η συμμετοχική δημοκρατία και αυτοδιαχείριση, που δεν μπορούν με κανένα τρόπο να εξαντλούνται στην οσοδήποτε δυνατή ποσοτικά εκπροσώπηση.

Οι φοιτητές είναι τα κύρια υποκείμενα της πανεπιστημιακής διαδικασίας, κι ο λόγος ύπαρξης των πανεπιστημίων. Δεν μπορούν να υπάρξουν πανεπιστήμια χωρίς τη ζωντανή παρουσία, συμμετοχή και δράση των φοιτητών.

Οι δάσκαλοι αλλά κι οι φοιτητικοί σύλλογοι πρέπει να βρουν τους αποτελεσματικότερους τρόπους για να φέρουν και πάλι τους φοιτητές, που εγκατέλειψαν το παλιό εξουσιαστικό πανεπιστήμιο απορρίπτοντας τη δομή και τη λειτουργία του, σ' επαφή με τη νέα πραγματικότητα, που προϋποθέτει για να είναι διαφορετική απ' την παλιά, την ενεργό δράση όλων των φοιτητών.

Γιατί οι φοιτητές μπορούν ν' ασκήσουν τίμια τα κυριαρχικά δικαιώματα, που τους παρέχει ο νόμος 1268/82, (πχ. να κρίνουν τους δασκάλους τους στη διδακτική τους ικανότητα κι επάρκεια), μόνο όταν συμμετέχουν ουσιαστικά στα μαθήματα, στα εργαστήρια και στη συνολική πανεπιστημιακή ζωή.

4. να υπάρχει πάντα απόλυτος σεβασμός στο πνεύμα και στο γράμμα του νόμου 1268/82, που συνέτριψε τις παλιές φεουδαρχικές καταπιεστικές δομές κι άνοιξε το δρόμο με ανοιχτές, αξιοκρατικές διαδικασίες για την απρόσκοπτη εξέλιξη κάθε μέλους του Διδακτικού Προσωπικού, με βάση το διδακτικό κι ερευνητικό του έργο, την προσωπικότητά του και την κοινωνική προσφορά, κι όχι την υποταγή του ή την αλλοτρίωσή του.

Η νέα ποιότητα που πρέπει να κατακτηθεί, επιβάλλει την μέγιστη δυνατή αυστηρότητα στα αξιοκρατικά κριτήρια, για να περιφρουρηθεί, η αξιοπιστία της δημοκρατίας, απ' τις διαβολές του παλιού κατεστημένου, για δήθεν «χω-

ρίς κρίση προαγωγές» του διδακτικού προσωπικού απ' τις γενικές συνελεύσεις.

Και βέβαια θα πρέπει ταυτόχρονα να συντριβεί στη γέννησή της κάθε προσπάθεια διατήρησης ενός νέου, νεώτερου και «δημοκρατικότερου» κατεστημένου με συντεχνιακά χαρακτηριστικά.

Δεν διαφεύγει κανενός την προσοχή μέσα στα πανεπιστήμια,

- (α) ότι ο νόμος 1268/82 απαιτεί σήμερα για την εκλογή ενός λέκτορα περισσότερα προσόντα, απ' όσα ο προηγούμενος νόμος του 1932 απαιτούσε για ένα τακτικό καθηγητή και
- (β) ότι πάντοτε, το ερευνητικό έργο, κάθε υποψήφιου το κρίνουν οι ομοίοβαθμοι και άνω από την υπό κρίση θέση, οι οποίοι και ψηφίζουν, μετά την αποκλειστική από τους φοιτητές αξιολόγηση του διδακτικού έργου. Κι όσοι ανήκουν στην πρώτη βαθμίδα καθηγητών (οι παλαιοί τακτικοί καθηγητές), δυστυχώς δεν έγινε δυνατό — συνταγματικά — να επανακριθούν, και συνεπώς αυτοί είναι οι υπεύθυνοι για κάθε ενδεχόμενη παραβίαση των αξιολογικών κριτηρίων, κι όχι φυσικά η Γενική Συνέλευση, στο φως της δημοσιότητας της οποίας, τελούνται πλέον ανοιχτά και χωρίς τις μυστικότητες του παρελθόντος όλες οι πανεπιστημιακές διαδικασίες.

5. να διαμορφωθεί μία νέα επιθετική και πρωτοβουλιακή δυναμική στα πανεπιστημιακά όργανα, ώστε να μπορέσει μέσα απ' τις λειτουργίες τους και τον ανοιχτό κι εποικοδομητικό διάλογο, να υπάρξει η απαραίτητη συναίνεση για την έναρξη λειτουργίας Μεταπτυχιακών Σπουδών και της Εθνικής Ακαδημίας Γραμμάτων κι Επιστημών που θα ολοκληρώσουν την εφαρμογή του νόμου.

Θα πρέπει όλες οι πανεπιστημιακές δυνάμεις να εκτιμήσουν, ότι το ΠΑΣΟΚ σεβάστηκε τις διαφωνίες τους σ' αυτά τα δύο σημεία, τα οποία παρ' όλο που ψηφίστηκαν με το νόμο 1268/82 δεν ενεργοποιήθηκαν ακόμη, μέχρι να δώσει τη λύση το ίδιο το πανεπιστήμιο, που αποτελεί πια αυτοδύναμη, δημιουργική κοινωνική εξουσία, χωρίς τις εξαρτήσεις και τις υποταγές του παρελθόντος.

Με τον 1268/82 η θεωρία κι η πράξη της αλλαγής στα πανεπιστήμια είναι πια στα χέρια των δασκάλων, των φοιτητών και των άλλων, εργαζόμενων στα Α.Ε.Ι. και μόνο. Και θα είναι τόσο θετική, δημιουργική κι αποτελεσματική, όσο αυτοί, ως επιστήμονες, εργαζόμενοι πολίτες, μπορούν και θα το θελήσουν.

Άλλωστε, για όλες τις προοδευτικές δυνάμεις, κάποιοι παλαιοί κοινοί αγώνες βεβαιώνουν ότι η Πράξη τουλάχιστον, είναι υπόθεση των αυτόνομων, μαζικών και ακηδεμόνευτων κινημάτων. Κι υπάρχουν πια στο ελληνικό πανεπιστήμιο οι νέες συνθήκες κι οι προϋποθέσεις για να μετρηθούν αξιόπιστα, το ήθος, οι αντικειμενικές δυνατότητες αλλά κι οι επαγγελομένες προθέσεις όλων μας, δασκάλων, και φοιτητών, παρατάξεων και ιδεολογικοπολιτικών ρευμάτων.

Σήμερα, στη νέα συμμαχία των δυνάμεων της προόδου στα πανεπιστήμια, με την πείρα που αποκτήθηκε στο μεταξύ απ' την εφαρμογή του νόμου 1268/82, εντάσσονται αυτοδίκαια κι αυτονόητα όλοι οι άξιοι κι επαρκείς δάσκαλοι που μοχθούν στην πράξη, στις αίθουσες διδασκαλίας και στα εργαστή-

ρια, που βιώνουν τη δημοκρατία με την καθαρή, υπεύθυνη, αντικειμενική, ώριμη κι έντιμη στάση τους στα όργανα και σ' όλα τα επίπεδα της πανεπιστημιακής ζωής, χωρίς να καταφεύγουν στην ευκολία του να χαϊδεύουν αυτιά προς οποιαδήποτε κατεύθυνση, για ν' αποκτήσουν «απονεμόμενα» εύσημα «προοδευτικότητας».

Αντίθετα, νομίζω ότι πρέπει όλοι πια να συμφωνήσουμε, ότι εξαιρούνται, όλοι όσοι απλά δηλώνουν κι αυτοπροβάλλονται ως προοδευτικοί και δεν το αποδείχνουν κάθε μέρα, με το ήθος και τη δουλειά τους κι ακόμα, όσοι αποδέχονται να χειραγωγηθούν και συνηθίζουν να χειραγωγούνται εκάστοτε, από τον οποιονδήποτε φερόμενο ως «ισχυρό» και για οποιοδήποτε λόγο.

Γιατί πριν απ' όλα, το νέο πανεπιστήμιο είναι χώρος ελευθερίας, κοινωνικής συνειδητότητας, αξιοπρέπειας και προόδου.